

ชุดโครงการ
การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนก้อยโอกาสในสังคมไทย

รายงานวิจัยกรณีศึกษา
กลุ่มคนจนผู้ก้อยโอกาส
และกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม

ทุกข์กรณีของเด็กในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนภาคใต้

รศท.ณ.นวลตา อาภาศัพท์กุล

หัวหน้าโครงการ

รศ.ดร.นวลตา เทียรประเสริฐ

นักวิจัยหลัก

ผศ.อภิธญา เวชชัย

ผศ.ดร.กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุลย์

ภายใต้การสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์

ทุกข์กรณีของเด็กในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนภาคใต้

ผู้วิจัย

รตท.ญ. นวลตา อาภาศัพท์กุล

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

ธันวาคม 2546

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางในการบรรเทาปัญหาของคนจนและคนด้อยโอกาสและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม จึงได้สนับสนุน “โครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ประกอบด้วย การวิจัยสถานภาพของคนจนและคนด้อยโอกาส 5 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มคนนอกวัยทำงาน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 10,000 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์จำนวน 110 กรณี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลงานทั้งหมดที่ได้จากชุดโครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจน ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวของสภาพความเป็นอยู่ ความด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่ง การเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนจนคนด้อยโอกาสด้านชุมชน (มิติสังคม) ระบบการทำมาหากิน (มิติเศรษฐกิจ) และมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง (มิติการเมือง) การให้ภาพเชิงประวัติศาสตร์ ที่ย้อนให้เห็นว่าเดิมวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร และต่อมาเกิดอะไรขึ้นที่เป็นจุดหักเหที่ทำให้วิถีชีวิตของเขาตลอดจนบริบทของเขาเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น การสร้างเขื่อน การตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ ฯลฯ) เกิดผลอย่างไรต่อวิถีการทำมาหากิน ความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคม อำนาจต่อรอง คุณภาพชีวิตโดยรวม เพื่อชี้ให้เห็นการปรับตัวในมิติต่างๆ (เช่น การอพยพ การเปลี่ยนอาชีพ ฯลฯ) เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดหักเหแล้ว ทำไมคนบางกลุ่มปรับตัวและหลุดพ้นจากภาวะยากจนด้อยโอกาสได้ แต่ทำไมคนบางกลุ่มก้าวไม่พ้น ปัญหาของคนจนคนด้อยโอกาสทั้ง 5 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหายังไง โครงการนี้ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสวัสดิการที่เหมาะสม สวัสดิการที่คนจนต้องการ กลไกที่สามารถเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนเป้าหมายได้ ทั้งองค์กรชุมชน ครอบครัวยุทธศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไทย

สกว. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของชุดโครงการวิจัยนี้ จะทำให้แง่คิด มุมมองอีกด้านหนึ่งในการจัดสวัสดิการและแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่มองความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางเศรษฐกิจกับมิติทางสังคม ซึ่งเป็นการเสริมเติมองค์ความรู้ในเรื่องความยากจนของประเทศไทย สกว. จึงหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างรอบคอบรอบด้านต่อไป

ปิยะวุฒิ

(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวุฒิ บุญหลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำของหัวหน้าโครงการ

โครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้แบ่งรายงานออกเป็นสามระดับ ในระดับพื้นที่มีงานกรณีศึกษาต่างๆ 110 กรณี ในระดับภาพรวมของคนจนแต่ละกลุ่มมีรายงานหลัก 5 รายงาน และในระดับภาพรวมทั้งประเทศมีรายงานสรุปทสังเคราะห์อีก 1 ฉบับ

ถ้าเปรียบรายงานฉบับสรุปสังเคราะห์ภาพรวมเสมือนป่าใหญ่ รายงานหลัก 5 รายงานก็เปรียบเสมือนส่วนของป่าหรือเขตของป่า 5 เขต ส่วนรายงานกรณีศึกษาก็เปรียบเสมือนไม้แต่ละพันธุ์หรือแต่ละต้น

งานกรณีศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของคนจนในแต่ละประเภท ที่สะท้อนออกมาผ่านสายตาผ่านการสังเกตการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วม ของนักวิจัยกรณีศึกษา

งานกรณีศึกษาปรากฏให้เห็นสีสันและความเป็นจริงของรูปธรรมของชีวิตคนจนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละเรื่องแต่ละกรณีเปรียบประดุจแต่ละฉากแต่ละตอนของละครชีวิต ละครชีวิตที่เขียนบทด้วยกลไกและโครงสร้างทางสังคมทุนนิยม สร้างให้คนจนเล่นบทที่น่ารังเกียจของสังคมทุนนิยม

ปราชญ์ของทุนนิยมจึงมีคำกล่าวว่า “คนจนมักจะตกเป็นเหยื่อของคนจนเสมอ” ใช่สิ! ถ้าคนจนจะมองหาเหยื่อ ก็มีแต่คนจนด้วยกันเท่านั้นที่จะเป็นเหยื่อได้ ส่วนคนรายนั้น ล้วนมีเงิน มีอำนาจ มีความสามารถ มีอาวุธและบิรवार ที่จะป้องกันตนเอง ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของคนจน แต่ถ้าพิจารณาให้ไกลไปกว่าคำกล่าวนี้ อาตัม สมิธ นักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมก็กล่าวว่า คนในสังคมทุนนิยมจะรวยจะจนก็ขึ้นอยู่กับปริมาณแรงงานที่เขาควบคุมได้หรือซื้อหามาได้ เพราะฉะนั้น คนจนผู้ขายแรงงานก็คือเหยื่อของระบบที่คนรายนำไปใช้สร้างความร่ำรวยให้ตนเอง ดังนั้น คนจนจึงตกเป็นเหยื่อของคนรวยมากกว่าตกเป็นเหยื่อของคนจนด้วยกัน

กรณีศึกษาต่างๆได้สะท้อนให้เห็นว่า คนจนกลุ่มใดที่ยากจน ด้วยสาเหตุของท่าทีต่อชีวิต สาเหตุจากการขาดปัจจัยการผลิต หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำ ภายใต้โครงสร้างของทุนนิยม

ในสังคมทุนนิยมที่คนชนชั้นบนกุมอำนาจรัฐอย่างเหนียวแน่น ยังไม่เคยเห็นกรณีประเทศใดที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศทุนนิยมที่อำนาจรัฐถูกจัดสรรปันส่วนให้คนชั้นกลางและคนชั้นล่างมีส่วนในอำนาจรัฐ ประเทศนั้นก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัญหาความยากจนจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มันมีปริมาตรลวกกว้างไกลไปถึง สิทธิและโอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์สังคมจากทุกประเทศยืนยันในสังขรณ์ว่า คนจนไม่เคยลดความยากจนลงได้โดยปราศจากการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับตัวเองและต่อสู้กับกลุ่มคนและชนชั้นที่ได้เปรียบและเอารัดเอาเปรียบ

ตำนานการต่อสู้ดิ้นรนของคนจนไทยมีประวัติมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย และเพื่ออนาคตที่ดีกว่า คนจนทั้งหลายมีแต่จะต้องต่อสู้ต่อไป เพื่อความเป็นไทและปากท้องของคนจนเอง

ในฐานะหัวหน้าโครงการ ผมขอขอบคุณนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นนักวิจัยกรณีศึกษาทุกท่าน ท่านทุกคนได้ปฏิบัติภารกิจเรื่องคนจนอย่างดียิ่ง ท่านคือผู้ถือโคมฉายที่ส่องให้เห็นคนจนในหีบในซอก ที่ก่อนหน้านี้ใครๆมักจะมองไม่เห็น ขอให้ทุกท่านจงเป็นมิตรที่ดีของคนจนและปรารถนาดีต่อคนจนตลอดไป

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
หัวหน้าโครงการ

คำนำผู้เขียน

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน และคนด้อยโอกาสซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับเด็ก ๆ ในสถานพินิจ ฯ ที่มีอายุตั้งแต่ 8 – 18 ปี หากจะมองดูเด็กเหล่านี้ก็จะเห็นดวงตาแห่งความเป็นเด็กยังแฝงอยู่ เด็กบางคนเมื่อเข้ามาอยู่ในสถานพินิจ ฯ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตามมักจะถูก “ตราหน้า” ว่าเป็นเด็กที่จบจาก โรงเรียนดัดสันดาน ซึ่งเหมือนกับตอกย้ำความรู้สึกของเขา เด็กเหล่านี้ควรได้มีโอกาสเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปในสังคม เขาควรได้เรียน ได้มีเพื่อน และมีอนาคตที่ดี หากผู้คนในสังคมจะยอมรับเขาด้วยความจริงใจ และช่วยกันส่งเสริมพัฒนาศักยภาพที่ยังมีเหลืออยู่ของเขาให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างภาคภูมิใจ สมความเป็น “มนุษย์” ในสังคม งานวิจัยนี้นอกจากจะพยายามที่จะนำเสนอภาพของเด็ก ความรู้สึกของเด็ก แล้ว ยังสะท้อนถึงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานกับเด็กในสถานพินิจ ภาพของแม่หรือผู้ปกครอง ผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลงานวิจัยนี้จะช่วยพัฒนาครอบครัว สังคม และดึงเอาศักยภาพของครอบครัวของเด็กในสถานพินิจที่ยังเหลืออยู่ให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวให้คงอยู่ได้ ผู้วิจัยยังเชื่อในศักยภาพของครอบครัว และหากเราเข้าใจและยอมรับในเรื่องนี้ครอบครัวก็就不用เป็นจำเลยของปัญหาสังคม และถ้าหลายฝ่ายพยายามที่จะร่วมกันแก้ปัญหา การยอมรับ และปรับเข้าหากัน และผู้ที่เข้ามาสัมผัสในสถานพินิจจะด้วยสาเหตุใดก็ตามควรมาด้วย “ปากและใจ”

ที่ตรงกัน คือ ปรารถนาดีอย่างจริงใจที่จะช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ เพราะนักวิชาการหลายคนเข้ามาศึกษาในสถานพินิจ ฯ และได้ชิ้นงานไปช่วยให้ตนเองมีความก้าวหน้าในการทำงาน ควรจะกลับเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนให้ตนเองประสบความสำเร็จบ้างไม่มากก็น้อย หากทุกท่านที่เข้ามาสัมผัสและมุ่งมั่นที่จะร่วมกันช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ ผู้วิจัยก็เชื่อว่า ในอนาคตเราอาจลืมนำว่า “โรงเรียนดัดสันดาน” และ “สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน” มาเป็น “โรงเรียนพัฒนาศักยภาพมนุษย์” ก็ได้

งานวิจัยนี้เป็นเพียงบางส่วนของงานที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัส ผู้วิจัยคาดหวังว่า งานวิจัยนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงระบบการดูแลเด็กในสถานพินิจ ฯ คุณภาพชีวิตของเด็กในสถานพินิจ การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม การเตรียมเด็กก่อนการปลดปล่อย และการติดตามดูแลเด็กภายหลังการปลดปล่อย และการสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวและสังคม

ร้อยตำรวจโทหญิงนวลตา อาภาศัพท์กุล

นักวิจัยสมทบ

2 พฤษภาคม 2545

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) งานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้มุ่งหวังที่จะให้สังคมได้รู้ความทุกข์ยากที่เกิดจากการด้อยโอกาสในสังคมของเด็กผู้กระทำการผิดและได้รับการส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน(จังหวัดสงขลา) เด็กกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งไม่ได้มาจากครอบครัวยากจน แต่เป็นส่วนของเด็กด้อยโอกาสทางสังคมและกลายเป็นบุคคลขาดพื้นที่ที่จะยืนในสังคม ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้เป็นคนไทยและมีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยคนอื่น ๆ งานวิจัยนี้ ขอขอบคุณ เด็ก ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้อำนวยการสถานพินิจ เจ้าหน้าที่สถานพินิจทุกท่าน อาจารย์อภิญญา เวชชภัย ดร. กิติพัฒน์ นนทปัทมดุลย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ หัวหน้าโครงการ และที่ขาดเสียมิได้คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนเงินทุนวิจัย และโอกาสในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์วิระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ หัวหน้าหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้การสนับสนุน ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ พี่ ๆ ที่ให้ดิฉันได้มีวันนี้ และที่ขาดเสียมิได้คือ สามี และลูก เป็นกำลังใจในการผลักดันให้เกิดงานชิ้นนี้

ร้อยตำรวจโทหญิงนวลตา อาภาคัพทะกุล

นักวิจัยสมทบ

2 พฤษภาคม 2545

บทคัดย่อ

เมื่อฉายภาพเด็กในสถานพินิจจะพบว่า พวกเขาต้องอยู่ในสังคมเนื่องจากต้องถูกจำกัดอิสรภาพ ด้วยโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถในมิติที่สังคมยอมรับ และอาจสูญเสียโอกาสทั้งชีวิตไปกับการกระทำผิดที่เกิดจากการจงใจกระทำหรือเป็นผู้ร่วมหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถึงแม้โดยหลักการเด็กกลุ่มนี้จะได้รับโอกาสจากสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนในการให้โอกาสพัฒนาตนเอง มีการศึกษา มีการฝึกอาชีพอิสระ รวมทั้งไม่มีการบันทึกประวัติด้านการกระทำผิดก็ตาม แต่สังคมภายนอกก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสอย่างแท้จริง เด็กบางคนไม่สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข กลายเป็นอาชญากรแบบถาวร บางรายเข้ามาในสถานพินิจแล้วครั้งแล้ว บางรายถึง 11 ครั้ง ดังนั้นจึงควรกลับมาพิจารณาว่า เกิดอะไรขึ้นกับกระบวนการที่คาดว่าจะทำให้เด็กที่เข้ามาในสถานพินิจเกิดความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นไปในทางของปทัสถานของสังคมโดยรวม อะไรคือความทุกข์ที่เกิดขึ้นของเด็กที่เข้ามารับการอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นี่คือวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและเสวนากลุ่มเด็กในสถานพินิจชายและหญิงที่ได้รับการตัดสิน ทั้งคดีอุกฉกรรจ์และไม่อุกฉกรรจ์ จำนวน 10 ราย และเสวนากลุ่มเจ้าหน้าที่สถานพินิจ ได้แก่ ผู้คุม พยาบาล นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 4 ราย ได้ผลการศึกษาว่า เด็กที่ศึกษาเป็นเด็กคดีร่วมกันปล้นและลักทรัพย์ 3 ราย ฆ่าผู้อื่น 2 ราย ข่มขืน 2 ราย ยาเสพติด 2 ราย และขายบริการทางเพศ 1 ราย อายุระหว่าง 7-19 ปี เด็กทั้งหมดมาจากครอบครัวที่มีปัญหาภายในครอบครัว ถึงแม้บางครอบครัวจะไม่ได้หย่าขาดกันโดยตรง แต่ก็มีทะเลาะวิวาท ขาดความอบอุ่น ขาดการทำกิจกรรมร่วมกัน ฐานะทางครอบครัวมีตั้งแต่ค่อนข้างยากจนจนถึงมีฐานะดี

ภายหลังการดำเนินคดี เด็กที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับการฝึกอบรมจะถูกส่งตัวมาที่สถานพินิจ เด็กจะได้รับการประเมินในระดับแรกโดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อจำแนกเด็กในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม จากนั้นเด็กจะได้รับการกำหนดกิจกรรม มีการติดตามผล ซึ่งจะมีผลต่อการพิจารณาเสนอลดหย่อนโทษให้แก่เด็ก หลังจากที่ได้มีการปลดปล่อยแล้ว บางรายจะถูกคุมประพฤติต่อไปอีกระยะหนึ่งตามคำสั่งปล่อยของศาล การติดตามคุมประพฤติเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติศาลคดีเด็กและเยาวชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

แต่ด้วยความครอบคลุมในการดูแลยังไม่ทั่วถึง เมื่อเทียบอัตราเจ้าหน้าที่กับจำนวนเด็ก พบว่า ผู้ดูแลที่มีบทบาทรับผิดชอบเด็กโดยตรงอยู่ในอัตรา 1:30 ขณะที่เมื่อนักจิตวิทยาประจำเพียง 1 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน พยาบาลวิชาชีพ 1 คน และพยาบาลเทคนิค 1 คน ต่อเด็กทั้งสิ้น 400-430 คน นอกจากนี้ยังมีความแออัดในเรื่องเรือนนอน ส่วนสถานที่โดยรอบไม่แออัด เด็กสามารถวิ่งเล่นหรือมีกิจกรรมอื่นๆ ได้ แต่ยังขาดอุปกรณ์ในการเล่นกีฬา ส่วนหนึ่งถ้ามองด้านลบอุปกรณ์เหล่านี้อาจเป็นเครื่องมือในการใช้ทำร้ายกันโดยทางอ้อม เช่น นวม ซึ่งต้องมีการควบคุมอย่างใกล้ชิด

ผลจากการการดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้สถานพินิจไม่สามารถแยกเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมากและเสี่ยงน้อยออกจากกันได้ด้วยกระบวนการทางจิตหรือการให้ข้อมูลจากเอกสารและการสังเกต เด็กเป็นจำนวนมากที่ควรได้รับการดูแลแยกจากเด็กอื่น เช่น เด็กที่เข้ามาครั้งแรกและเป็นคดีไม่ร้ายแรง ควรได้รับการคัดแยกออกจากเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กทำผิดซ้ำซาก เป็นต้น มิเช่นนั้นเด็กจะมีแนวโน้มในการเรียนรู้เรื่องที่ไม่ดีมากกว่าในเรื่องดี เด็กประชดสงคม เด็กไม่มีทางเลือกต้องทำตามกลุ่ม เป็นเหตุให้เด็กส่วนหนึ่งมีการกระทำผิดซ้ำ

สำหรับทุกข์ของเด็กในขณะที่อยู่ในสถานพินิจคือ (1) การถูกทำร้ายโดยเพื่อน และ “ซาใหญ่” ที่มีอิทธิพลในกลุ่มเด็ก (2) เด็กจะรู้สึกเหงา คิดถึงบ้าน เด็กเกือบทุกคนจะบ่นคิดถึงบ้าน คิดถึงแม่ ส่วนการคิดถึงพ่อน้อยมาก เด็กส่วนหนึ่งพยายามหาทางออกให้กับตัวเองโดยการยอมเป็นลูกไล่ของเด็กที่อยู่ก่อนและโตกว่า เด็กส่วนหนึ่งพยายามหาเพื่อนในวัยเดียวกันและร่วมเป็นแก๊งเดียวกัน แต่เด็กบางคนใช้ชีวิตหลบและเก็บตัว (3) กังวลเรื่องการเรียน เด็กที่เข้ามาอยู่ในสถานพินิจบางคนต้องออกจากโรงเรียนโดยอัตโนมัติ และในกรณีที่มีโทษ 1 ปี ถึง 1 ปีครึ่ง เด็กจะไม่สามารถเรียนในส่วนการศึกษานอกโรงเรียนได้ จะต้องเสียเวลาไปเปล่า ส่วนการฝึกอาชีพก็ไม่ได้ช่วยเด็กมากนัก เพราะเด็กไม่ได้ชอบในสิ่งที่ได้รับการจัดสรรให้ แต่ต้องเรียนหรือฝึกเพื่อผลต่อการได้รับการพิจารณาลดหย่อนโทษ เด็กบางคนต้องออกไปตั้งต้นใหม่และพร้อมที่จะตั้งต้นใหม่ในเรื่องการเรียน แต่เด็กบางคนท้อแท้และเลิกเรียนไปโดยปริยาย (4) การลงโทษ ในการกระทำผิดบางครั้งพบว่าเด็กอาจไม่ได้เป็นคนทำผิดแต่พยายามปกป้อง ใครบางคน โดยที่เด็กยอมเจ็บตัวแทนก็มี ทั้งนี้กระบวนการสอบสวนความจริงอาจไม่สามารถจับผู้ที่กระทำผิดได้

สารบัญ

คำนำสกว.

คำนำหัวหน้าโครงการ

คำนำผู้เขียน

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

2

1.4 วิธีการศึกษา

3

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4

บทที่ 3 ผลสรุป 10 กรณีศึกษา

3.1 คดีปล้นทรัพย์และลักทรัพย์

18

3.2 คดีฆ่าผู้อื่น

21

3.3 คดียาเสพติด

22

3.4 คดีข่มขืน

24

3.5 คดีขายบริการทางเพศ

26

บทที่ 4 บทสรุปและวิเคราะห์

27

บรรณานุกรม

49

ภาคผนวก

51

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแห่งแรกเรียกว่า “โรงเรียนดัดสันดาน” ตั้งอยู่ที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2450 โดยเป็นสถานฝึกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 และอยู่ในความดูแลของกรมตำรวจโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมเด็กที่กระทำผิดและดัดสันดานเด็กเพื่อคลี่คลายอุปนิสัยสันดานส่วนที่เสียหายและปลูกฝังนิสัยที่ดีให้ โดยกำหนดอายุ 10-16 ปี ต่อมาปี 2479 ถูกโอนไปอยู่กับกรมราชทัณฑ์ โดยมีโรงเรียนฝึกอาชีพและย้ายไปอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดอยุธยา ต่อมาโอนการดำเนินงานให้ไปอยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ ใน พ.ศ. 2494 มีพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2506 โดยบัญญัติให้มีการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ ภาวะแห่งจิตและสิ่งแวดล้อมทั้งของเด็กและเยาวชน โดยแพทย์และพนักงานคุมประพฤติพร้อมกันไปกับการกระทำผิด ซึ่งทำให้ศาลยังรู้ถึงสาเหตุการกระทำผิดก่อน ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ศึกษา เป็นหนึ่งในสถานพินิจ ๙ 32 แห่งในประเทศไทย ที่สามารถรองรับเด็กที่กระทำผิดได้ 360 - 400 คน ทั้งเด็กชายและหญิง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแห่งนี้เป็นสถานพินิจฯ ที่ค่อนข้างสมบูรณ์เนื่องจากมีสถานฝึกอบรมอยู่ด้วย (จากจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง) ดังนั้นเด็กที่เข้ารับการอบรมในสถานพินิจฯ แห่งนี้ก็จะได้รับความรู้ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ โดยทางสถานพินิจฯ คาดหวังว่าเด็กเหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตเมื่อพ้นโทษ ซึ่งพบว่า เด็กส่วนหนึ่งก็สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ แต่ก็มีอีกส่วนหนึ่งยังกลับเข้ามาซ้ำแล้วซ้ำอีก และบางคนได้รับการส่งต่อไปยังเรือนจำเพราะก่ออาชญากรรมที่รุนแรงขึ้น หรือ ณ วันกระทำผิดมีอายุเกิน 18 ปี บริบูรณ์ แต่ในขณะที่เด็กเหล่านี้เข้ารับการอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก็จะไม่มีการบันทึกประวัติในทะเบียนอาชญากร ทั้งนี้เพราะรัฐยังให้ออกาสและอนาคตแก่เด็ก ในปัจจุบันรัฐพยายามที่จะจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัวให้ครอบคลุมทุกจังหวัด ซึ่งขณะนี้ยังมีเพียง 32 แห่ง และกำลังจะเปิดใหม่อีก 4 แห่ง การกระจายศาลเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งมีสถานแรกรับเด็ก เพื่อประโยชน์โดยตรงแก่เด็ก เพราะปัจจุบันในจังหวัดที่ไม่มีสถานแรกรับและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เด็กที่กระทำผิดต้องขึ้นศาลเช่นเดียวกับผู้ใหญ่และต้องขังในเรือนจำเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ เมื่อพิจารณาถึงสภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่ทำร้ายเด็กอย่างมาก และยังนำไปสู่การลอกเลียนแบบที่ไม่ถูกต้องอีกด้วย ดังนั้นการเร่งขยายหน่วยงานดังกล่าวน่าจะมีผลดีแก่เด็กที่กระทำผิด ส่วนสถานฝึกอบรมอาจมีการขยายเพื่อลดความแออัดของเด็กลงอีกด้วย

เด็กและเยาวชนในสถานพินิจ ฯ เป็นกลุ่มที่จัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ด้อยโอกาสทางสังคม เด็กกลุ่มนี้จะถูกกระทำจากครอบครัว เพื่อน ระบบการศึกษา การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงวิถีทางของสังคม จนทำให้วิถีชีวิตของเด็กเปลี่ยนไป จากโอกาสในช่วงอายุ 7-18 ปี ซึ่งควรจะอยู่กับครอบครัว เรียนหนังสือ ได้ไปเที่ยว และมีความฝัน มีความหวังรวมทั้งมีอิสรภาพแต่กลุ่มเด็กดังกล่าวขาดโอกาสตามช่วงชีวิตของเขา ขณะนี้เขาต้องอยู่ในที่ที่ไม่ใช่บ้าน ไม่มีญาติพี่น้อง มีแต่คนแปลกหน้า และต้องพยายามต่อสู้ทุกอย่างเพื่อการอยู่รอด หากจะย้อนกลับไปได้ เด็กหลายคนไม่ยอมให้มีวันนี้ และหากจะถามว่าเด็กเหล่านี้ถูกกระทำโดยใคร ก็ตอบได้เลยว่าสังคมโดยรวมและผลของปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีส่วนช่วยผลักดัน

เมื่อฉายภาพการด้อยโอกาสของเด็กกลุ่มนี้จะพบว่า การด้อยโอกาสของเด็กกลุ่มนี้คือ ด้อยโอกาสที่จะได้อยู่ในสังคมเนื่องจากต้องถูกจำกัดอิสรภาพ ด้อยโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถในมิติที่สังคมยอมรับ และอาจสูญเสียโอกาสทั้งชีวิตไปกับการกระทำผิดที่เกิดจากการจงใจกระทำหรือเป็นผู้ร่วมหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถึงแม้โดยหลักการเด็กกลุ่มนี้จะได้รับโอกาสจากสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนในการให้โอกาสพัฒนาตนเอง มีการศึกษา มีการฝึกอาชีพอิสระ รวมทั้งไม่มีการบันทึกประวัติด้านการกระทำผิดก็ตาม หากสังคมภายนอกจะเปิดโอกาสให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสอย่างแท้จริง เด็กกลุ่มนี้ก็น่าที่จะสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ แต่ทว่า มีส่วนหนึ่งที่กลายไปเป็นอาชญากรแบบถาวร อีกส่วนหนึ่งเข้ามาในสถานพินิจ ฯ ครั้งแล้วครั้งเล่า บางรายถึง 11 ครั้ง ซึ่งพบว่ามีประมาณร้อยละ 30 ดังนั้นคงต้องมาพิจารณาว่า เกิดอะไรขึ้นกับกระบวนการที่คาดว่ามันจะทำให้เด็กที่เข้ามาในสถานพินิจ ฯ เกิดความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นไปในทางของปทัสสถานของสังคมโดยรวม การเข้ามาในสถานพินิจ ฯ ให้อะไรกับพวกเขาบ้าง และเขาพร้อมและเข้มแข็งพอหรือยังในการดำรงตนเองในสังคมภายนอก เพราะหากยังคงดำเนินเหตุการณ์เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ คงต้องหันมาถามทั้งภาครัฐ สังคม ชุมชน ครอบครัว ว่า สิ่งที่ทำมานั้นไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลยในทางที่ดีเลยเชียวหรือ ในขณะเดียวกัน ต้องกลับมาพิจารณาว่าแต่ละภาคส่วนได้ทำหน้าที่สุดความสามารถแล้วหรือยัง มีปัญหาอุปสรรคอะไรที่ทำให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก เพราะหากมันแต่โทษกันเอง ผลร้ายที่สุดคือเด็กและเยาวชนที่จะต้องวนเวียนในวังวนนี้ และหากไม่พยายามที่จะเปิดใจที่จะร่วมกันแก้ปัญหา ไม่ว่าจะมียกยัดทั้งที่ทั้งไรก็ไม่มีทางเพียงพอและกลับเป็นการสร้างปัญหามากขึ้นอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความทุกข์ที่เกิดขึ้นของเด็กที่เข้ามารับการอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

เด็กในสถานพินิจ ๔ ชาย และหญิง ที่ได้รับการตัดสินทั้งคดีอุกฉกรรจ์และไม่อุกฉกรรจ์ จำนวน 10 ราย

1.4 วิธีการศึกษา

โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและเสวนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมาย และ เสวนากลุ่มเจ้าหน้าที่สถานพินิจ ๔ ได้แก่ ผู้คุม พยาบาล นักจิตวิทยา และ นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 4 ราย

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทของการกระทำผิดของเยาวชน

Kvaraceus (1958)⁽¹⁾ ได้แบ่งเด็กที่กระทำผิดที่อยู่ในกลุ่มเด็กเกเร ไว้ ดังนี้

1.เด็กเกเรชั่วคราว(Pseudo-delinquents) ได้แก่เด็กที่ประพฤติผิดแนวทางที่สังคมยอมรับเพียงชั่วคราวเท่านั้น เด็กเหล่านี้จะกระทำผิดเป็นครั้งแรกแล้วกลับตัวใหม่ได้

2.เด็กเกเรแท้(True-delinquents) เป็นเด็กที่ปรับตัวไม่ได้และได้รับความกระทบกระเทือนมาก เด็กพวกนี้มักกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นนิสัย และการกระทำผิดเป็นการกระทำผิดในระดับอาชญากรรม เช่น ปล้น ฆ่า เป็นต้น

วัฒนธรรม ความเชื่อกับการเลี้ยงลูก

ภาคใต้ตอนล่างได้รับอิทธิพลจากศาสนา 2 ศาสนา คือ พุทธและอิสลามทั้งนี้เพราะมีแนวเขตแดนที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย อิทธิพลของศาสนามีผลต่อการดำรงชีวิตไม่น้อย สำหรับแนวทางในการดำรงชีวิตของศาสนาอิสลามถือว่า การมีลูกเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตครอบครัว บิดามารดามีหน้าที่ในการเลี้ยงดูให้ลูกมีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจศรัทธาต่อศาสนา และต้องเลี้ยงลูกให้เป็นผู้ที่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังเน้นความสัมพันธ์ของครอบครัวที่ต้องสนิทสนมกัน พ่อและแม่ควรอบรมดูแลและให้การศึกษาแก่ลูกอย่างใกล้ชิดและบางครั้งพ่อแม่ต้องแสดงความเด็ดขาดในกรณีที่จะฝึกให้ลูกเข้าใจระเบียบวินัย จากการศึกษาของ พวงทอง⁽²⁾ ที่ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในการเลี้ยงดูเด็กระหว่างมารดาที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามก็มีความแตกต่างกัน รวมทั้งด้านการศึกษา อายุของมารดาและอาชีพที่เหมือนกันระหว่างไทยพุทธและไทยอิสลามพบว่า มีความแตกต่างกันในด้านพฤติกรรมการเลี้ยงลูกเช่นกัน จากการศึกษาของ นวลตาและพิชญ์⁽³⁾ พบว่า ในกลุ่มผู้ทำงานในอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการยังนิยมที่จะมีลูกผู้ชายมากกว่าลูกผู้หญิง แต่เด็กหญิงในบางครอบครัวจะได้รับการดูแลที่แตกต่างกันไป เด็กชายจะได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นพี่ของพ่อแม่ยามแก่เฒ่า เป็นผู้สืบสกุล รวมทั้งช่วยพาพ่อแม่ไปสวรรค์ด้วยการบวช ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบดังกล่าวอาจลเลือนไปบ้างเพราะผู้หญิงในปัจจุบันมีความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชาย แต่ก็ยังมีความแตกต่างอยู่บ้างในบางกรณี

ปัจจุบันรูปแบบของการดำเนินชีวิตถูกเบี่ยงเบนไปโดยอิทธิพลของความเจริญทางอุตสาหกรรมที่เป็นผลมาจากระบบทุนนิยมที่ชักนำให้คนมีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริโภคจากแบบพื้นบ้านเป็นแบบการบริโภคมามากเกินความจำเป็น การทำงานให้ได้มาซึ่งเงินทองก็ใช้ไปในการจับจ่ายใช้สอยกับสิ่งที่เกินความจำเป็นและเลียนแบบวิถีชีวิตคนเมืองและคนในประเทศทางตะวันตกมากขึ้น ทำให้นาขนาดของครอบครัวเล็กลงเนื่องจากทั้งชายและหญิงต้องทำงานนอกบ้าน ความไม่พร้อมที่จะมีลูก และการวางแผนครอบครัว ดังจะเห็นได้จากอัตราการเกิดที่ลดลงของจังหวัดสงขลา ในปี 2533 ที่มี อัตราเพิ่มเฉลี่ย 3.37 ลดลงเป็น 1.52 ต่อปี (พ.ศ. 2538)⁽⁴⁾ ใน

ขณะที่จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสถานที่รับเลี้ยงเด็กมีจำนวนมากขึ้น เหล่านี้เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทย และควรได้มีการติดตามศึกษา ทั้งนี้เพื่อการเตรียมพร้อมต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้

ความเป็นเมืองในสังคมไทยกับการเลี้ยงลูก

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่ารูปแบบของครอบครัวในปัจจุบันเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองทั้งนี้เป็นผลจากอิทธิพลของความทันสมัย (modernization) ประชาชนเปลี่ยนวิถีทางในการดำรงชีวิตในเมืองมากขึ้น ตามพจนานุกรมศัพท์ทางสังคม กล่าวว่า ลักษณะความเป็นเมือง หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมืองหรือ การเคลื่อนย้ายของผู้คนหรือการดำเนินกิจการงานเข้าสู่บริเวณเมือง หรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ การเพิ่มจำนวนประชากร หรือในการดำเนินกิจการต่าง ๆ มากขึ้น⁽⁵⁾ ผลกระทบของความความเป็นเมืองมีต่อขนาดของประชากร การย้ายถิ่น ความหนาแน่นที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางชีวภาพหรือลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเชิงพื้นฐานภายในเมือง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมจากระบบเกษตรกรรมเป็นระบบอุตสาหกรรม มีระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นที่การบริโภคและการใช้จ่ายการเงินเพื่อซื้อบริการมากกว่าที่จะเน้นการจัดระเบียบทรัพยากรเพื่อการผลิตสินค้า ดังนั้นเมืองในยุคปัจจุบันจึงวิวัฒนาการขึ้นเป็นแหล่งเพื่อการบริโภค

ในทางจิตวิทยา สังคมของชีวิตแบบเมืองมีผลต่อแบบแผนบุคลิกภาพแบบเมืองและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวเมือง ทั้งนี้เนื่องจากภาวะการดำเนินชีวิตในเมืองก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่มีลักษณะพิเศษที่เรียกว่า "คตินิยมแบบเมือง" โดยสะท้อนให้เห็นจากวิธีการพูด การแต่งกาย ความเชื่อ การงาน ที่อยู่อาศัย การคบค้าสมาคมและเหตุผลของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการปรับเปลี่ยนค่านิยม จารีตประเพณีและพฤติกรรม อิทธิพลดังกล่าวแผ่กระจายเข้าสู่สังคมชนบทอย่างรวดเร็วโดยผ่านทางคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร⁽⁵⁾

การเข้ามาสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการสร้างรูปแบบสังคมใหม่โดยเฉพาะผู้หญิง การทำงานนอกบ้านของผู้หญิงเป็นที่ยอมรับได้ของสังคมไทยทำให้ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วต้องเลือกเอาระหว่างการทำงานกับการมีบุตรและอยู่บ้านเลี้ยงลูก โดยเฉพาะหญิงวัย 30-40 ปี มีอัตราการทำงานสูงสุด เมื่อเทียบกับผู้หญิงในวัยอื่น ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า ผู้หญิงวัยนี้อยู่ในช่วงแต่งงานแล้วและกำลังสร้างครอบครัว บทบาทของผู้หญิงเปลี่ยนไปจากการที่เป็นผู้ดูแลครอบครัวมาเป็นผู้ร่วมในการทำงานเลี้ยงครอบครัว

สังคมไทยยังมีลักษณะสังคมเกษตรกรรมและความเป็นชนบทอยู่อย่างเด่นชัด ถึงแม้รูปแบบในการเลี้ยงดูเด็กจะเบี่ยงเบนไปจากอดีตก็ตาม ทั้งนี้เพราะบทบาทของแม่ในการเลี้ยงดูลูกลดลงเนื่องจากแม่มีบทบาทในการช่วยหารายได้นอกบ้านเพิ่มขึ้น โดยงานที่ทำเป็นงานที่ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกบ้านและใช้ในการเดินทาง ได้แก่งานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น แม่บางคนจึงฝากลูกไว้กับญาติหรือญาติตายายแทนกิจกรรมที่ทำร่วมกับลูกลดลง โดยจะมีกิจกรรมเฉพาะการไปเที่ยวหรือพูดคุยบ้าง และจะยิ่งลดลงถ้าพ่อและแม่มีการย้ายถิ่นไปทำงานนอกพื้นที่ จากการศึกษาของ สิริลักษณ์⁽⁶⁾ พบว่า ในครอบครัวที่มีการย้ายถิ่นเด็กจะไม่

ได้อยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ ซึ่งเด็กบางคนจะอยู่กับแม่ ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กคือ ย่า หรือยาย ส่วนครอบครัวในเมือง ผู้ดูแลเด็กได้แก่ พี่เลี้ยงเด็ก หรือ นำไปฝากแม่หรือญาติพี่น้องที่ต่างจังหวัดเลี้ยงแทน

โดยสรุปก็คือ การมีลักษณะแบบเมืองในประเทศกำลังพัฒนาก่อให้เกิดการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมทำให้เป็นอุตสาหกรรมส่วนเกินในภาคเกษตรกรรมเข้ามาในเมืองนำไปสู่การแบ่งงานกันทำ การเกิดความชำนาญพิเศษ เกิดการผลิตแบบมวลชน(mass product) ผลแห่งการใช้สิทธิทุนนิยมและการบริโภคที่ไม่มีขีดจำกัด เป็นผลให้ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้นและระดับการครองชีพสูงขึ้นตามไปด้วย กระแสการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองก็ยิ่งสูงขึ้น ส่วนขนาดของครอบครัวก็เล็กลงเพราะคนที่เดินทางย้ายถิ่นทำงานเป็นผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานทั้งชายและหญิง จากการศึกษาของ Richter และ คณะ⁽⁷⁾ พบว่ารูปแบบของการเลี้ยงลูกมีการเปลี่ยนแปลงไป คือ เด็กที่อายุต่ำกว่า 3 ปี บิดามารดาจะมีความรู้สึกว่าการเลี้ยงเองโดยการจ้างพี่เลี้ยงเด็กมาทำหน้าที่แทน นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กที่อายุ 3 ปี หรือต่ำกว่าจะได้รับการผลักดันให้เข้าสู่ระบบการเรียนก่อนเวลาอันควร และเด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยมารดาเพียง 1 เดือนแรกเป็นส่วนใหญ่

ภัสสร และคณะ⁽⁸⁾ ได้สำรวจครอบครัวทั้งในและนอกประเทศไทย พบว่า สตรีทั้งในเมืองและชนบทส่วนใหญ่ยังนิยมเลี้ยงลูกเองจนอายุ 3 ปี ส่วนผู้ชายที่ภรรยาทำงานในเวลากลางวันจะช่วยเลี้ยงบ้างในเวลากลางคืน และพบว่า การที่สตรีต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้นเป็นผลให้ครอบครัวเล็กลงโดยเฉพาะในสตรีที่มีการศึกษาสูงหรือทำงานที่ต้องอาศัยความชำนาญและความสามารถ และเป็นสาเหตุให้สตรีต้องเลือกระหว่างการมีลูกกับการทำงานเพราะการมีลูกเป็นอุปสรรคในการทำงานบางประเภท อย่างไรก็ตามสตรีที่ทำงานแก้ปัญหาโดยการจ้างพี่เลี้ยงเด็กและดูแลบ้านไปในเวลาเดียวกันด้วย

ผลกระทบที่พบ คือ ก. ารใช้เวลากับลูกลดลงเพราะเวลาที่ใช้ในการทำงานมากขึ้นภัสสร และคณะ⁽⁸⁾ พบว่า ผู้ชายจะให้เวลาอยู่นอกบ้านมากกว่าผู้หญิง ส่วนผู้หญิงเวลาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของงานบ้านและการดูแลลูก ซึ่งเวลาและพิชญา⁽³⁾ พบว่า โดยเฉลี่ยครอบครัวที่ทำงานภาคอุตสาหกรรมมีเวลาในการดูแลลูกเฉลี่ยวันละ 151 นาที

Richter และคณะ⁽⁷⁾ ศึกษาถึงปัจจัยด้านการเงินของครอบครัวในการเลี้ยงลูก พบว่า ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูกเป็นสิ่งที่มผลต่อการเลือกวิธีเลี้ยงลูก สตรีส่วนมากคิดว่าในระยะแรกหลังคลอดต้องการเลี้ยงลูกเองเพราะประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูกโดยผู้อื่นหรือการฝากญาติเลี้ยงรวมทั้งการจ้างเลี้ยงซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 500 บาท ถึง 5,000 บาท ต่อเดือน ดังนั้นสตรีจึงต้องตัดสินใจเลือกจะใช้วิธีใดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับครอบครัวของตนเอง สำหรับสตรีบางรายได้รับผลกระทบนี้ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ทั้งนี้เพราะงานบางประเภทเช่นงานที่ต้องยืนนานๆ ต้องออกแรงมาก ๆ จะเป็นผลกระทบต่อภาวะการตั้งครรภ์ได้ ส่งผลถึงรายได้ที่ลดลง จึงมักเป็นสาเหตุที่ทำให้สตรีหันมาใช้วิธีการชะลอการมีลูกโดยใช้การคุมกำเนิดแทน

กล่าวโดยสรุป ปัจจุบันโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ขนาดของครอบครัวลดลง รูปแบบครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นหรือพบว่าเป็นครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว(single parent) ซึ่งน่าที่จะกระทบต่อเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวเพราะมีการทำกิจกรรมนอกบ้าน

เพื่อการทำงานและการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อการเพิ่มอำนาจการซื้อ สังคมถูกเบี่ยงเบนด้วยการเห็นคุณค่าของวัตถุและความทันสมัยมากขึ้น กลายเป็นสังคมแห่ง “วัตถุนิยม” และบริโภคนิยม สำหรับสังคมที่พ่อและแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มีผลกระทบต่อดความเครียดของพ่อและแม่ เวลาที่ให้กับลูกรวมท้ังเวลาที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนบุตร

จริยธรรมและกฎระเบียบทางสังคมกับการเลี้ยงดูเด็ก

จริยธรรม เป็นนามธรรมที่มีความสำคัญแก่การอยู่รอดของสังคมและระดับประเทศ การปลูกฝังความคิดทางจริยธรรมจำเป็นอย่่างยิ่งที่ต้องมีการเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ดังนั้นจริยธรรมจึงต้องเริ่มที่บ้าน ทั้งนี้เพราะสิ่งดังกล่าวจะเป็นเหมือนสิ่งที่คอยบอกหรือกำหนดพฤติกรรมของเด็ก ปัญหาสังคมในปัจจุบันส่วนมากมาจากการที่คนขาดจริยธรรม ซึ่งแนวทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 เน้นเรื่องการพัฒนาและปลูกฝังจริยธรรมในเด็กที่ต้องกระทำเพื่อมิให้เกิดการล่มสลายของสังคม โดยมีคนที่เกี่ยวข้องได้แก่ พ่อ แม่ ครู พระ นักบวช เป็นต้น จริยธรรมมักคู่ไปกับการพยายามที่จะรักษาป้ศถานทางสังคมได้สังคมดำรงอยู่ได้และคนในสังคมอยู่อย่างมีความสุข จากการศึกษาของ สายสมร⁽⁹⁾ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับการเลี้ยงดูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้คะแนนจริยธรรมเป็นตัววัดพบว่า การได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและความอบอุ่น มีผลต่อคะแนนจริยธรรมของเด็ก นอกจากนี้ ยาใจ⁽¹⁰⁾ เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ผลของการปลูกฝังจริยธรรมรวมทั้งการเคารพกฎระเบียบต่าง ๆ ทางสังคมมีการสอนและเน้นกันมาก โดยเฉพาะในครอบครัว ครู พระ และนักบวชในแต่ละศาสนา พบว่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องของ การไม่เสพของ มีนเมาและสิ่งเสพติดให้โทษ การประหยัด การไม่เล่นการพนัน การเมตตากุณา การล่วงละเมิดทางเพศ การข่มขืนหน้ันเพียร การซื้อสัตย์ การเสียสละ การมีระเบียบวินัย

การลงโทษ การให้รางวัล

การลงโทษและการให้รางวัล พบในครอบครัวทั่วไป ความรุนแรงในการลงโทษขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่ตัวเด็กเอง พ่อแม่ ครู และกลุ่มคนที่แวดล้อมเด็ก ไพน์และคณะ⁽¹¹⁾ ได้ทำการสัมภาษณ์ และสำรวจข้อมูลการทำโทษในสหรัฐอเมริกา พบว่า การลงโทษน้อยและการให้รางวัลของพ่อแม่ในกลุ่มวัยรุ่นมีผลต่อการรับรู้ชีวิตครอบครัวในทางที่ดี นอกจากนี้ โฮเดน และคณะ⁽¹²⁾ ศึกษาการลงโทษในเด็กอายุ 3 ปี พบว่าผู้ท้ังโทษเด็กส่วนใหญ่เป็นแม่จำนวนเฉลี่ยของการลงโทษ ประมาณ 2.5 ครั้งต่อสัปดาห์ และมีผลกระทบต่อเด็กคือเด็กที่ได้รับการลงโทษรุนแรงจะมีความเบี่ยงเบนของพฤติกรรม มีความก้าวร้าวเพิ่มขึ้น

ระบบการพึ่งพิงทางสังคม

เมื่อเกิดปัญหาการย้ายถิ่นและย้ายแรงงานภาคเกษตรเข้ามาสู่สังคมเมืองมากขึ้น รูปแบบของครอบครัวก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เมื่อเกิดปัญหาในครอบครัวเด็กจะขาดที่พึ่งและมีความรู้สึกกลัวว่าเหงา และหาทางระบายออกด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง เห็นได้จากการเพิ่มของอัตราการติดยาเสพติดในกลุ่มเด็กวัยรุ่น สมัยก่อนครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย เด็กเมื่อมีปัญหาหรือถูกลงโทษโดยพ่อแม่ก็มักจะไปหาปู่ย่า ตายายที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน และจะได้รับการปลอบโยนจากปู่ย่าตายาย ซึ่งบางครั้งดูเหมือนเป็นการปกป้องเด็กมากเกินไป แต่การที่เด็กมีผู้ใหญ่ที่อาวูโสอยู่ด้วยจะทำให้เด็กซึมซาบลักษณะทางจารีตประเพณีจากผู้ใหญ่เหล่านั้น เช่น การทำบุญตักบาตร เป็นต้น ส่วนหนึ่งของการพึ่งพิงทางสังคมคือการที่ผู้ใหญ่ให้ความรู้สึกแก่เด็กว่ามีที่พึ่งเมื่อพบปัญหา มีการปลอบโยนและการให้รางวัลและชี้แจงเหตุผลเพื่อให้เด็กปรับปรุงตัวเองและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

นอกจากการพึ่งพิงทางสังคมแล้ว ระบบเครือญาติที่ถูกกระทบโดยการย้ายถิ่นที่ทำมาหากินยังกระทบถึงความผูกพันของเด็กต่อครอบครัวอีกด้วย การเกิดครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่เพิ่มความโดดเดี่ยวให้แก่ครอบครัว และชุมชนที่มาอยู่ร่วมกันเพียงเพื่อการทำมาหากินมากกว่าการมาอยู่ร่วมกันฉันท์เครือญาติ

อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเลี้ยงดูลูก

สื่อมวลชนก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกอ้างถึงเมื่อเกิดปัญหาในสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าปัจจุบันมนุษย์สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้หลายวิธีและวิธีหนึ่งที่สำคัญคือ การได้รับการกระตุ้นจากสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็น วิทยู โทรทัศน์ หรือสื่อภาพยนตร์และเป้าหมายที่สำคัญคือเด็กและเยาวชน ดังจะเห็นได้จากโฆษณาเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนเพราะเด็กและเยาวชนมักมีพฤติกรรมเลียนแบบผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือเพื่อน รวมทั้งการเลียนแบบจากภาพยนตร์โทรทัศน์ การ์ตูน โดยเฉพาะเรื่องภาษาจากการโฆษณา มนต์ชัย ⁽¹³⁾ พบว่า เด็กส่วนใหญ่มีการเลียนแบบจากโทรทัศน์ ดังนั้นบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็กและเยาวชนจะต้องเป็นไปในแนวทางสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันผู้ปกครองหรือบิดามารดาก็ต้องมีส่วนในการเลือกสรรรายการที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ที่ถูกต้อง รวมทั้งรัฐก็ควรมีกระบวนการในการคัดกรองรายการหรือภาพยนตร์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน

บริบทของสังคมไทย

กุศล (2541) ⁽¹⁷⁾ กล่าวว่า เด็กวัย 0 - 5 ปี เป็นวัยที่สำคัญที่สุดของการสร้างรากฐานชีวิตจิตใจเพราะร่างกายเติบโตได้เร็ว โดยเฉพาะสมองเจริญเติบโตสูงในช่วงนี้ เด็กวัยนี้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี มีชีวิตรอดด้วยการพึ่งพาอาศัยพ่อแม่และผู้ใหญ่ ถ้าการเลี้ยงดูด้วยความเข้าใจเด็กก็พร้อมที่จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เปลี่ยนตามวัยได้อย่างเหมาะสมและมีความมั่นคงทางใจ ทางภาษา ใฝ่รู้และใฝ่ดีพร้อมที่จะพัฒนาตนเองในขั้นต่อไปให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประโยชน์ ต่อมาเมื่อเด็กอายุ 2-5 ปีช่วงนี้เด็กต้องได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับเป็นฐานในการเรียนรู้ทั้งนี้เป็นการเสริมประสบการณ์ให้เรียนรู้มากขึ้น

ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในบริบทของสังคมไทยอาศัยแนวคิดหลัก 4 แนวคิด คือ

1.แนวคิดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้พูดถึงเรื่องของการพัฒนามนุษย์ทั้งรูปและนาม การพัฒนาสติปัญญา(หลักอริยสัจ 4 และ หลักพหุสูตร) การพัฒนาคุณธรรม คือ สมาธิ ปัญญา คุณธรรม 9 ประการ กัลยาณมิตร ได้แก่ พ่อ แม่ ครูและผู้ดูแลเด็ก

2.แนวคิดทางวัฒนธรรม ที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเด็ก ได้แก่ การสำนึกในความเป็นไทย ให้บันทึกเสียงความประพฤติของเด็กไทย ค่านิยมและคุณธรรมพื้นฐาน การให้ความรักและทะนุถนอม วัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษา สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และจิตวิญญาณ รวมทั้งระบบวงศ์ญาติ

3.แนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิดที่จะไปเกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ การพัฒนามนุษย์ การพัฒนาเด็กโดยครอบครัวและส่วนที่เป็นแนวคิดเฉพาะการศึกษาของเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ได้แก่ พัฒนาการของเด็ก พัฒนาการและความต้องการของเด็ก การเรียนรู้และการเล่นของปฐมวัย

4. แนวคิดด้านความต้องการพื้นฐานและความต้องการสำหรับเด็ก โดยแนวคิดนี้นอกจากจะได้รวมเอาแนวคิดข้างต้นทั้ง 3 แนวคิดไว้แล้ว ยังรวมเอาแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กทางด้านการแพทย์และสิทธิทางด้านการเมืองการปกครองไว้ด้วยซึ่งครอบคลุมความต้องการพื้นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย คือความต้องการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การพักผ่อนและนันทนาการ พัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม ความต้องการด้านการศึกษาและด้านวัฒนธรรม

จากการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชน อ้างในคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก (2535) ได้ข้อค้นพบที่แสดงว่า เยาวชนไทยปัจจุบันให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมน้อยมาก สิ่งที่เยาวชนทั้งชายและหญิงในทุกระดับการศึกษามีความต้องการเป็นพิเศษรองลงไปจากความรักความเข้าใจและความเป็นอิสระ คือ เรื่องความสนุกสนาน ความสวยงาม ความสบายและเงิน ในขณะที่เรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมต่าง ๆ จะได้รับความสำคัญในลำดับสุดท้าย แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยมีค่านิยมทางวัตถุและมีความพึงพอใจมากอย่างเห็นได้ชัด ผลการสำรวจนี้สะท้อนว่าครอบครัวไทยจำนวนมากไม่ได้ปลูกฝังคุณธรรมที่จะช่วยป้องกันพฤติกรรมที่จะเป็นปัญหาในอนาคตด้วยการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัยและต่อเนื่องเท่าที่ควร

ครอบครัวในเมืองที่พ่อแม่มีการศึกษาน้อยหรือมีฐานะเศรษฐกิจต่ำมีการเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและจริยธรรมอย่างเหมาะสมน้อยกว่าครอบครัวที่มีพ่อแม่มีการศึกษาสูงหรือฐานะเศรษฐกิจดีหรือปานกลาง

ครอบครัวของผู้ใช้แรงงานมักมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุ เครื่องรางของขลังและสิ่งที่มีมองไม่เห็น การเลี้ยงดูทางวัฒนธรรมและจริยธรรมในบางส่วนของครอบครัวเหล่านี้คล้ายกับของครอบครัวชนบท กล่าวคือ มีการกราบพระก่อนนอน หรือไหว้พระสวดมนต์ในวันพระ หรือสำหรับบางบ้านก็แล้วแต่สะดวก ซึ่งเด็กก็ได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตามการทำกิจกรรมร่วมกันในวันประเพณีมีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ส่วนการเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรมก็จะมีไม่ค่อยมีให้เด็กเห็นเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความเมตตา ความเอื้อเฟื้อและความซื่อสัตย์ เนื่องจากทุกคนต่างมุ่งทำงานหารายได้ นอกจากนั้นแม้บางคนก็พาลูกเล็กไปด้วยเวลาไปเล่นการพนันและในชุมชนเด็กจะเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีมากมาย เช่น การเล่นการพนัน การดื่มสุราจน

มามาย การติดสารเสพติด และการทะเลาะวิวาท หรือใช้กำลังกันเป็นประจำ ทั้งนี้แตกต่างจากครอบครัวที่แม้มีการศึกษาสูงหรือฐานะเศรษฐกิจดีหรือปานกลาง หรืออบรมเลี้ยงลูกแบบใช้ความรักมากและใช้เหตุผลมากที่มักจะให้การอบรมเลี้ยงดูน้อย หรือผู้มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ หรืออบรมเลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลน้อยและใช้ความรักน้อยอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าอาจจะไม่ได้พาไปร่วมกิจกรรมทางศาสนามากนักก็ตาม¹⁴⁾

ด้านแนวทางการพัฒนาเด็กไทยได้มีการกำหนดแนวทางไว้อย่างชัดเจนทั้งระดับนโยบาย แผนระดับชาติและกฎหมาย โดยนโยบายก็มีทั้งที่เป็นนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัยและนโยบายที่เป็นมติคณะรัฐมนตรีก็ตาม แต่ก็พบว่านโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นเพียงเจตนารมณ์ของรัฐบาลยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน ขาดเอกภาพและพลัง ได้ผลเพียงการควบคุมจำนวนประชากรยังไม่มีการพัฒนาคุณภาพประชากรและให้ความสำคัญคือ การพัฒนาครอบครัวเด็กและเยาวชนน้อย นโยบายด้านเด็กและเยาวชนระยะเริ่มต้นเน้นการบรรเทาทุกข์ มุ่งขยายบริการให้ทั่วถึง ต่อมาจึงเน้นบทบาทของครอบครัวเพราะปัญหาเริ่มต้นจากครอบครัวในขณะที่ปัจจุบันสนใจเด็กในภาวะยากลำบากมากขึ้น แต่ก็ยังเน้นที่การควบคุมจำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง รวมทั้งการให้การสงเคราะห์ การจัดบริการศูนย์รับเลี้ยงเด็ก เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส แต่นโยบายและระบบสวัสดิการสังคมเพื่อจรรโลงคุณภาพเด็ก เยาวชนและครอบครัวก็ยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน

สำหรับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นแผนระดับชาติที่มีการจัดทำขึ้นมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) นับเป็นฉบับแรกจนถึงปัจจุบันก็มี 4 ฉบับ โดยแต่ละฉบับจะมีการกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางในการพัฒนาเด็กไว้เหมือนกัน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านโภชนาการ ด้านการศึกษา ด้านสังคมจริยธรรม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และด้านการเตรียมการประกอบอาชีพ แต่ก็มีลักษณะแยกส่วนกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ไม่สามารถผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติได้เพราะแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างคนต่างทำ ขาดการประสานงานกัน มีความซ้ำซ้อนต่างคนต่างทำ ขาดความเป็นเอกภาพและพลังในการแก้ปัญหา ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 จึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้สอดคล้องกับแผนแม่บท เน้นการผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งการประสานแผนเพื่อลดความซ้ำซ้อนของงานและการใช้ทรัพยากร เมื่อมาประสบปัญหาวิกฤติภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ก็เชื่อว่าแผนพัฒนาเด็กจะลงไปสู่การปฏิบัติได้ยาก เพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีพันธกรณีต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งรัฐบาลให้การรับรองและมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่เมษายน 2535 ซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวส่งผลให้งานด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กก้าวไปมาก โดยเฉพาะในระยะของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2540-2544) โดยสำนักงานส่งเสริมและประสานงานเด็กและเยาวชนแห่งชาติ(สยช.) ร่วมมือกับสำนักงานอัยการสูงสุดและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ช่วยกันผลักดัน ทั้งในแง่ของการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะการผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและคุ้มครองสิทธิเด็ก เพื่อเป็นกลไกในการปกป้องคุ้มครอง พิ้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ดีขึ้น แต่ก็ยังไม่ค่อยเป็นผลเนื่องจากยังมีการละเมิดสิทธิของเด็กในอีกหลายด้าน เช่น การใช้แรงงานเด็ก การขายลูก/การบังคับให้ค้าประเวณี การละเมิดทางเพศและการทารุณเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินงาน

ในเรื่องเด็กเยาวชนและครอบครัวที่ผ่านมา ยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพและเมืองใหญ่ โดยภาครัฐดำเนินการเองเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการพัฒนาทางการศึกษาและสุขภาพของเด็กและเยาวชนมักละเลยศักยภาพของภาคเอกชนและภาคธุรกิจ สำหรับองค์กรเอกชนที่ดำเนินการเรื่องเด็กเยาวชนและครอบครัวนั้นมีมากมายหลากหลาย ส่วนใหญ่เน้นการพิทักษ์สิทธิเด็ก แต่ยังขาดพลังความต่อเนื่อง ทั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ แม้ว่า จะกระจายออกจากกรุงเทพมหานครไปสู่ชนบทมากขึ้น แต่การปฏิบัติงานก็ยังมีขีดจำกัดอยู่มากทั้งในเรื่องขององค์ความรู้ บุคลากรที่มีคุณภาพและงบประมาณ ทำให้ยากต่อการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีพลัง เพื่อให้การปฏิบัติการมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดมีหลายระดับทั้งที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรง การพิจารณาอาจจำแนกโดยทางกฎหมายระดับความรุนแรง และเจตนาของผู้กระทำ ในทางกฎหมายก็มีการแบ่งระดับของการทำผิดไว้หลายประการรวมทั้งมีบทลงโทษการกระทำเหล่านั้น แต่อย่างไรก็ตามผู้บัญญัติกฎหมายได้พยายามแปลเจตนาการลงโทษไปในทางที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเชื่อว่าคนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดีได้ มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดไว้พอสมควรแต่เป็นการศึกษาสาเหตุเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น อาทิสร่า⁽¹⁵⁾ ได้ศึกษาถึงสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังวัยรุ่นในทัณฑสถานวัยรุ่นบางเช่น พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการกระทำผิดมี 4 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อมในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวและวิธีการเลี้ยงดู การคบค้าสมาคมกับผู้เปี่ยงเบน สภาพแวดล้อมทางการศึกษา การให้ความดูแลเอาใจใส่ของครูและวิธีการลงโทษที่รุนแรง ประการสุดท้ายคือสื่อมวลชน

ประณต⁽¹⁶⁾ ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวกับการทำผิดกฎหมาย โดยการเปรียบเทียบเด็กชายที่บ้านกรุณาและเด็กหญิงที่บ้านเมตตา กับเด็กที่โรงเรียนบดินทรเดชา พบว่า การเลี้ยงดูที่ได้รับจากพ่อแม่ของเด็กทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ไม่เข้มงวดตอกฎเกณฑ์ แต่การลงโทษที่เด็กที่ทำผิดได้รับจะบ่อยครั้งกว่าโดยเฉพาะเรื่องการเขียนตัว ส่วนความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กในกลุ่มที่ทำผิดเรียกว่าเด็กกลุ่มที่ไม่ทำผิดและเด็กที่ทำผิดยังไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นและกิจกรรมร่วมกับครอบครัวด้วย

องค์ประกอบของการทำผิดอีกประการหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวที่จะเป็นผู้มีส่วนที่ทำให้รู้สึกว้าวยรยากาศในบ้านน่าอยู่ มีคนเข้าใจและรักรวมทั้งการให้เวลาและให้เหตุผลเมื่อมีการลงโทษ รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึง อาทิเช่น เพื่อน ครู สื่อมวลชน ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ รวมถึงภาวะแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็กซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กต่อไป

อนันต์ชัย และคณะ (2529)⁽¹⁷⁾ ศึกษาการกระทำผิดของเยาวชนในประเทศไทยและแนวทางการควบคุม พ.ศ. 2529 พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนต่อการกระทำผิดของเยาวชน มี 3 ปัจจัยด้วยกันคือ ปัจจัยทางกายภาพ (Physical Factors) ปัจจัยทางจิตใจและอารมณ์ (Mental Factors) และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socioeconomic Factors)

1. ปัจจัยทางกายภาพ (Physical Factors) พบว่า

- 1.1 เยาวชนชายกระทำความผิดทุกประเภทมากกว่าเยาวชนหญิง ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีที่เยาวชนหญิงกระทำความผิดมากกว่าเยาวชนชาย
- 1.2 เยาวชนอายุ 18-25 ปี จะกระทำความผิดทุกประเภทมากกว่าเยาวชนในช่วงอายุ 14-18 ปี ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณีที่เยาวชนในช่วงอายุ 14-18 ปี จะกระทำความผิดมากกว่าเยาวชนในช่วงอายุ 18-25 ปี
- 1.3 เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากจะอาศัยอยู่ในเขตซึ่งเป็นที่พักอาศัยเขตเกษตรกรรมและเขตร้านค้า
- 1.4 สุรา ยาเสพติดสถานเริงรมย์ อุปกรณ์การพนัน และของมีค่าต่าง ๆ เป็นปัจจัยนำไปสู่การกระทำความผิดของเยาวชน

2. ปัจจัยทางจิตใจและอารมณ์ (Mental Factors) พบว่า

- 2.1 ก่อนต้องโทษเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายประการ อาทิ ชอบอยู่รวมกลุ่มในทางที่ไม่เหมาะสมกับเพื่อน ๆ ชอบเที่ยวไปเรื่อย ๆ ชอบดื่มสุรา ชอบเล่นการพนัน
- 2.2 เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมาก มีความรู้สึกว่าพ่อแม่ลำเอียงในเรื่องของความรัก คือ รักลูกไม่เท่ากันและมักจะไล่นอกจากบ้านเวลาโกรธ
- 2.3 เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในทางก้าวร้าว ขณะเดียวกันก็มีความรักในศักดิ์ศรีของตนเอง ชอบแสวงหาความสุขความสำเร็จขาดความมั่นใจในตนเอง

3. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socioeconomic Factors)

- 3.1 การไม่มีอาชีพของเยาวชนทำให้เยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากที่สุด
- 3.2 เยาวชนมีรายได้น้อย (ต่ำกว่า 500 บาท ต่อเดือน) หรือไม่มีรายได้เลยจะกระทำความผิดมากกว่าเยาวชนที่มีรายได้สูงกว่านั้น
- 3.3 เยาวชนในครอบครัวที่มีบุตรตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป จะกระทำความผิดมากกว่าเยาวชนในครอบครัวที่มีบุตรน้อยกว่า 4 คน
- 3.4 เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัว ชอบดื่มสุรา เสพติด และมีสมาชิกในครอบครัวเคยต้องโทษมาก่อน
- 3.5 เยาวชนที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำ (ตั้งแต่ ป.4 ลงมา) กระทำความผิดมากกว่าเยาวชนที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาสูงกว่านั้น
- 3.6 เยาวชนที่มีบิดามารดามีอาชีพรับราชการมีแนวโน้มในการกระทำความผิดมากกว่าบิดามารดาประกอบอาชีพอื่น
- 3.7 เยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากคบเพื่อนที่เป็นผู้นำและมีนิสัยคล้ายคลึงลักษณะนิสัยของเพื่อนที่คบมีพฤติกรรมไปในทางชอบอบายมุข เช่น ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบเที่ยวสถาน

เริงรมย์และติดสารเสพติด การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและการข่มขืน ส่วนมากเกิดจากอิทธิพลของเพื่อน

3.8 เยาวชนที่มีการศึกษาดำจะกระทำผิดมากที่สุด กล่าวคือ เยาวชน 60 เปอร์เซ็นต์ ที่ทำผิดจะมีการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 4

3.9 เยาวชนที่เร่ร่อนจะกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมากที่สุดนั่นคือ เยาวชนที่เร่ร่อนจะประกอบความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ถึง 93.88 เปอร์เซ็นต์

จากที่ได้ทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้เด็กที่เปรียบเสมือนผ้าขาวเมื่อแรกเกิดกลับกลายเป็นบุคคลที่กระทำผิดไปจากปทัสถานของสังคมมีผลจากการดูแลและองค์ประกอบทางสังคมอื่น ๆ ได้แก่ วัฒนธรรม เพื่อน ครู รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดคือ คนในครอบครัวเดียวกันและปัญหาทางเศรษฐกิจ

มูลเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำผิด

1.มูลเหตุจูงใจในการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สิน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ เป็นเพราะเพื่อนฝูงชักจูง หรือทำตามเพื่อน ชื้อของจำเป็นและของฟุ่มเฟือยตามลำดับ

2.มูลเหตุจูงใจในการกระทำเกี่ยวกับอาวุธ เป็นเพราะเพื่อป้องกันตัวเป็นอันดับหนึ่งและรองลงมาก็คือชอบเล่นอาวุธ

3.มูลเหตุจูงใจในการกระทำเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย เป็นเพราะความโกรธแค้นความยังคิดเป็นอันดับแรก ต้องการแก้แค้นเป็นอันดับสอง มีนมาชาติสติเป็นอันดับสาม และกลัวถูกคนอื่นทำร้ายเป็นอันดับสี่

4.มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดเกี่ยวกับการฆ่าคนตาย เนื่องมาจากสาเหตุสามอย่างเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เพราะกลัวถูกทำร้าย ถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี และเพราะความประมาท

5.มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา เนื่องมาจากได้รับอิทธิพลจากเพื่อนเป็นอันดับหนึ่ง เหตุรองลงมาก็คือได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนและต้องการปลดปล่อยอารมณ์ทางเพศ

สุพัตรา สุภาพ (2507) ⁽¹⁸⁾ สรุปการกระทำผิดของเด็กวัยรุ่น ไว้ดังนี้

1.อิทธิพลของครอบครัวเสื่อมลง พ่อแม่ผู้ปกครองไม่อาจที่จะควบคุมความประพฤติของเด็กได้เหมือนอย่างแต่ก่อน

2.ขาดความรักความสัมพันธ์อันดีที่พึงมีเพราะลักษณะครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายที่มีญาติพี่น้องอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ต่างคนต่างอยู่ เด็กมักออกเที่ยวไปหาความอบอุ่นนอกบ้าน โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เช่น แม้อายุจะต่างกันแต่ก็สามารถรวมเป็นแก๊ง

ไปเที่ยวและท่องเที่ยวตามท้องถนน รวมกลุ่มกันเพื่อก่อคดีอาชญากรรม บางครั้งก็หาเลี้ยงชีพด้วยการปล้นหรือต่อสู้กับแก๊งอื่น มีอาวุธและในที่สุดใช้เป็นอาวุธในการประกอบอาชีพอาชญากรรม

3.ขาดการศึกษาอบรม เด็กพวกนี้จะไม่ค่อยสนใจการศึกษาหรือไม่สามารถหางานที่เหมาะสมทำได้ แต่ก็ฉลาดพอที่จะป้องกันตนเองได้ เป็นเด็กที่ทำงานถูกต้องตามกฎหมาย เช่น เน้ารถ หรือทำงานในร้านซ่อม

รด เป็นต้น แต่บางครั้งก็มีการลักเล็กขโมยน้อย มีการเล่นการพนันบ้าง ส่วนที่เป็นผู้ใหญ่ก็มีการมั่วสุมกับโสเภณี

4.ไม่มีบ้าน เป็นเด็กที่หนีออกจากบ้าน หรือมาจากต่างจังหวัด เด็กพวกนี้จะอยู่ตามตลาด ที่สาธารณะ และวัด โดยไม่มีผู้ใหญ่รับผิดชอบการกระทำผิดหรือให้การช่วยเหลือ ซึ่งทำให้จำนวนเด็กที่กระทำผิดมากขึ้น และกลายเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นไป

5.ศีลธรรมเสื่อมลง ในสังคมทั่วไป พ่อแม่จะเป็นแม่พิมพ์พ่อพิมพ์ในการสร้างคุณธรรมแก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยเรื่อยมา เด็กจึงมีความนึกคิดตามมาตรฐานของครอบครัว ตัวแทนในการอบรมสั่งสอนจึงต้องให้หลักทางศีลธรรมที่ดี มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีศีลธรรมต่อไป เด็กวัยรุ่นเป็นเด็กที่แม้จะได้รับการอบรมแต่ก็อาจจะลืมนั่นไป โดยเด็กเหล่านั้นอาจต้องตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเห็นว่าผู้ใหญ่ตัดสินใจอาจจะมีข้อผิดพลาด โดยเฉพาะสังคมสมัยก่อนไม่มีบรรทัดฐานต่าง ๆ มากมายเหมือนสังคมสมัยใหม่(เพราะมักจะเป็นแบบเดียวกัน) เด็กจึงสับสนไม่ทราบว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรดี บางครั้งจึงเลือกประพฤติดูไปในทางที่ไม่ดี

6.แรงจูงใจ คนที่ทำความผิดมักมีแรงจูงใจต่าง ๆ กันและจะแสดงปฏิกิริยาต่อต้านหรือปฏิเสธ ถ้าหากไม่พอใจ เช่น ถ้าพ่อแม่แสดงความเกลียดชังหรือใครก็ตามแสดงอำนาจบาตรใหญ่ เด็กอาจแสดงออกมาในรูปของการกระแวน หรือยกย่องตนเอง การกระทำผิดจึงเป็นการสร้างความพอใจให้กับตนเอง เช่น คนอ่อนแอกระทำการสิ่งที่ท้าทายผู้ใหญ่ก็เพื่อให้ผู้ใหญ่เห็นว่าตนมีกำลังความสามารถ หรือเด็กหญิงจะพิสูจน์ว่าตนเองมีค่าพอที่จะสนใจหรือไม่โดยอาจจะกระทำความผิดทางเพศหรือปัญหาการลักขโมย เป็นต้น บางครั้งเด็กก็ไม่ต้องการสิ่งของเสมอไป แต่เกิดจากความรู้สึกปลอดภัยไม่มั่นคงทางจิตใจ ขาดความสุขถูกทอดทิ้ง เป็นต้น การขโมยจึงเป็นทางออกที่จะเรียกร้องให้คนอื่นเกิดความสนใจ

7.ความต้องการเชื้อเพลิงและยึดมั่น การให้เด็กรู้จักเชื้อเพลิง เชื้อมันและยึดมั่นในสิ่งที่มีเหตุผลเพื่อเป็นแนวทางในชีวิตเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้ใหญ่ควรทำ แต่ผู้ใหญ่บางคนไม่สนใจให้แนวคิดแก่เด็ก ปล่อยให้เด็กค้นหาจากแหล่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น จากคนใช้บ้าง จากกลุ่มเพื่อนเกเรบ้าง

8.อิทธิพลของสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสืออ่านเล่นประเภทแนวลักลอบ สอบสวน ฆาตกรรม นิยาย เป็นต้น ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้มีการประกอบกรกระทำผิดมากขึ้น แต่จะมีอิทธิพลเหนือความคิดของเด็กมากนักน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและจิตใจของแต่ละคน ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะรายไป

ครอบครัวถูกมองว่าเป็นจำเลยที่หนึ่งของการกระทำผิดของเด็ก

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรกระทำผิดของเด็ก พฤติกรรมกรกระทำผิดของผู้ต้องขัง หรือการกระทำคุณงามความดี ก็มักไม่พ้นไปจากการนำเอาครอบครัวมาเกี่ยวข้องและดูเหมือนครอบครัวเป็นจำเลยที่ต้องมีการแก้ต่างให้กับตนเองตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากเรามีความเชื่อกันต่อ ๆ มาว่า ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต เป็นสังคมแรกที่เด็กพบและเป็นแหล่งหล่อหลอม แต่ไม่ได้หมายความว่า ครอบครัวนั้นจะไร้ศักยภาพในการดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้ ความจริงแล้วจะเห็นได้ว่า การคงอยู่ของครอบครัวยังมีอยู่ถึงแม้

สมาชิกในครอบครัวจะได้รับการต้องขัง และสมาชิกคนอื่น ๆ ลดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวลง ทั้งนี้เพราะผลจากภาวะเศรษฐกิจ การขาดรายได้ของครอบครัวโดยเฉพาะครอบครัวหาเช้ากินค่ำ แต่ก็ยังเห็นความเอื้ออาทรได้จากการมาเยี่ยมเยียนของสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะแม่ ย่า ยาย การที่ครอบครัวมีความอ่อนแอ มีผลกระทบมาจากหลายประเด็น ได้แก่ ความรู้สึกที่ต้องทำมาหากินให้สมาชิกในครัวเรือนได้อิ่มท้อง ทำให้เวลาที่จะใช้เพื่อการคงความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลง และถ้าสมาชิกคนใดสามารถช่วยตัวเองได้ก็จะถูกลดความช่วยเหลือจากสมาชิกอื่นไปโดยปริยาย นอกจากนี้การถูกดูแลโดยสังคมที่มีต่อเด็กและกระทบถึงสมาชิกบางคนในครอบครัวทำให้เด็กที่กระทำความผิดไม่มีโอกาสได้นำเสนอศักยภาพของเขาในทางที่สังคมยอมรับได้เลย เด็กจึงพยายามนำเสนอสิ่งที่บอกว่า "เขามีตัวตนอยู่ในสังคมนี้" ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ และสังคมก็หันมาตำหนิครอบครัวที่ไม่ให้การอบรมเด็กครั้งแล้วครั้งเล่า ฉะนั้นผู้คนในสังคมจึงควรเปิดใจกว้าง และหาเหตุผลจากบริบทแวดล้อมมากกว่าการมุ่งเป้าสู่ครอบครัว เพราะเท่ากับไม่ให้โอกาสครอบครัวของเด็กชี้แจงได้เลย สังคมควรได้กลับมาช่วยกันดูแลศักยภาพของคนในครอบครัวที่ยังเหลืออยู่ให้เข้มแข็งเพื่อจะได้สามารถดูแลเด็กให้เข้มแข็งและสามารถมีที่ยืนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

คงไม่มีใครปฏิเสธว่าอิทธิพลของสภาพเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการคงอยู่ของครอบครัวเป็นอย่างมาก เห็นได้จากแผนพัฒนาของชาติที่ผ่านมาทั้ง 8 แผน ซึ่งเป็นเวลารวม 40 ปี รัฐบาลยังได้นำเอาเรื่องของเศรษฐกิจนำสังคม โดยใช้ชื่อ "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 - 7" เพิ่งจะมีในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ที่ให้ความสำคัญต่อสังคม ครอบครัว และชุมชน และเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งแม้จะเข้าไปถ้าหากมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงจังก็น่าที่จะเกิดประโยชน์ได้ไม่มากนัก

ลัทธิทุนนิยม บริโภคนิยม รวมทั้งความทันสมัย ได้แทรกตัวเข้ามาโดยเราไม่รู้ตัวและแทรกเข้าไปจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ทำให้ "เรา" - ครอบครัว ยึดติดอยู่กับการพยายามหาเงินเพื่อซื้อสิ่งที่คิดว่าเป็นมาตรฐานที่สังคมยอมรับ คนที่ด้อยโอกาสก็พยายามที่จะเลื่อนชั้นทางสังคมโดยการทำงานหนักขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องอุปโภคบริโภคที่บอกถึงความทันสมัยหรือที่เรามักเรียกว่า "วัตถุนิยม" และคิดว่า นั่นคงทำให้ครอบครัวและตนเองดีขึ้น แต่เมื่อใช้เวลาไปกับสิ่งเหล่านั้นและไม่สามารถแบ่งเวลาหันกลับมามองคนในครอบครัว ก็ทำการสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวลดลง แต่ความสัมพันธ์ลึก ๆ ยังคงมีอยู่แต่เมื่อเริ่มมีเวลาก็พบว่า เวลาที่เหลืออยู่ของความสัมพันธ์เริ่มจะลดลง มีเรื่องของความห่างเหิน ไม่เข้าใจกันเข้ามาแทนที่ อย่างไรก็ตามเด็กในสถานพินิจ ฯ ก็ยังต้องการการเอาใจใส่จากครอบครัว ความเอื้ออาทรของคนในครอบครัวที่ยังเหลืออยู่ โดยเฉพาะเด็กที่ได้รับการปลดปล่อยออกไปจากสถานพินิจ ฯ ซึ่งครอบครัวมีส่วนในการเยียวยาเด็กเหล่านั้น หากครอบครัวหลักไสเด็กแล้วจะมีใครที่จะยื่นมือเข้าช่วย ซึ่งภาครัฐเองเท่าที่ศึกษาก็ไม่มีส่วนราชการใดที่ทำหน้าที่ระดับประคองเด็กภายหลังออกจากสถานพินิจ ฯ หลายหน่วยงานยังมีสภาพการทำงานเดิม ๆ ที่ยังไม่พร้อมที่จะเป็นฝ่ายรุก ยังคงตั้งรับอยู่ในสถานที่ทำงาน ขาดการประสานงาน ขาดการเอื้ออาทร ที่สำคัญคือ ยังมีจิตสำนึกในการทำงานไม่ดีพอ เพราะคิดว่านอกกรอบของหน้าที่ ซึ่งความจริงแล้วไม่มีการระบุว่าต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือภาคเอกชนเพราะ ทุกคนก็เป็นคนในสังคมเดียวกัน การบอกให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบอาจไม่ใช่ทางแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ครอบครัว ชุมชน และทุกภาคส่วนของสังคมควรร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้น การพัฒนา

และส่งเสริมศักยภาพจึงเป็นสิ่งที่ต้องหันมาให้ความสำคัญมากขึ้น เพื่อครอบครัวจะได้หลุดพ้นจากการถูกกำหนดให้เป็นจำเลยที่ 1 เสียที

ระบบการสนับสนุนด้านตุลาการ

การพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นจากการที่เยาวชนเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้เสียหายนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ เพราะเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้เสียหายก็ตามจำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองฟื้นฟูและพัฒนาเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้ต่อไป

กลไกด้านตุลาการเพื่อการปกป้องคุ้มครองฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้เสียหายนั้น คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งปัจจุบันมีศาลเยาวชนและครอบครัว 2 รูปแบบ ซึ่งเป็นกลไกที่ดำเนินการและสร้างข้อปฏิบัติโดยรัฐ คือ

1.ศาลเยาวชนและครอบครัวเต็มรูปแบบ คือ มีทั้งศาลและสถานพินิจซึ่งบริการด้านแรกรับ และฝึกอาชีพ 9 แห่ง ใน กรุงเทพฯ ฯ เชียงใหม่ นครสวรรค์ ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา ระยอง สุราษฎร์ธานี และสงขลา ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์ในแต่ละภาคด้วย ในทำนองเดียวกันศาลเยาวชนและครอบครัวมีแผนที่จะจัดตั้งศาลเต็มรูปขึ้นอีกเพียง 2 แห่ง คือ ลพบุรี และ ราชบุรี

2.แผนกเยาวชนและครอบครัว ในปัจจุบันมีแผนกเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีบริการแรกรับรวมอยู่ด้วย 37 แห่ง และจัดตั้งเพิ่มให้ครบทุกจังหวัด ที่ไม่มีศาลเต็มรูปแบบภายใน 6 ปี นับตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นไป ในเวลาเดียวกันศาลเยาวชนและครอบครัวกำลังปรับปรุงงานของศาลและสถานพินิจให้มีกระบวนการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนได้ทันทั่วทั้งที่ ตั้งแต่ก่อนจะมีการพิจารณาคดี ซึ่งรวมถึงการฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการของศาลซึ่งอาจหมายถึงการแก้ไขกฎหมายอาญาบางมาตราให้เอื้อประโยชน์ต่อการคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ยิ่งขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตามผู้ที่มิอำนาจในการตัดสินใจก็ต้องมีพื้นฐานจิตใจที่เมตตา การมีใจกว้างให้ออกาสกับเด็กและเยาวชนและระลึกเสมอว่า “ไม่มีใครอยากเป็นคนเลว ไม่มีใครอยากโดนตั้งข้อรังเกียจ ทุกคนอยากมีชีวิตที่ดี มีการยอมรับจากสังคม” ตามแนวคิดของมาสโลว์ ดังนั้น กลุ่มผู้อำนาจที่เป็นที่ตายอนาคตของคนจะต้องมีพื้นฐานจากความเมตตาเป็นหลัก

บริบทแห่งทุกข์

ในการกระทำผิดของเด็ก เด็กยังต้องเผชิญกับการ “ตราหน้า” ของสังคมหรือบางครั้งการเรียกเด็กที่กระทำผิดว่า “อาชญากร” ซึ่งรุนแรงสำหรับเด็ก การกระทำผิดของเด็กไม่มีความแตกต่างไปจากการกระทำของผู้ใหญ่แต่ไม่ซับซ้อนเท่าผู้ใหญ่ การจะให้ชื่อเด็กเช่นนั้นจำเป็นที่จะต้องมองภาพเด็กให้เป็นเด็กจริง ๆ เพราะโดยรวมแล้วเด็กก็มีความต้องการไม่แตกต่างอะไรกับเด็ก ในวัยเดียวกัน เพียงเพราะเขากระทำผิดและได้รับการพิพากษาทั้งจากกระบวนการที่เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรม” ที่มักเอาตัวบทกฎหมายมาเป็นบรรทัดในการแบ่งแยกกลุ่มหรือเอาตัวอักษรมาใช้กำหนดคน อนาคต และชีวิตของคนมากกว่า มองที่ตัวคนเจตนาและบริบท

แวดล้อม รวมทั้งความเป็นมนุษย์ในตัวผู้กระทำผิด หากจะตั้งอยู่ในปทัสถานของการพิจารณาคดีกึ่งภาพของเด็ก ครอบครัวและชุมชนก็อาจทำให้ปริมาณสถานพินิจ ๔ ลดลงได้

สาเหตุของการเข้ามารับการอบรมในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนี้ คือ เป็นเด็กที่กระทำผิดและได้รับการตัดสินให้เข้ารับการอบรมในสถานพินิจ ๔ สงขลา เด็กเหล่านี้มีอายุระหว่าง 7- 18 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทั้งนี้อายุ ณ วันกระทำผิดคดีนั้น ๆ จะต้องไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ และได้รับการพิพากษาโดยศาลคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว หากการกระทำผิดเกิดภายหลังจากอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์จะต้องเข้ารับการลงโทษโดยศาลจังหวัด แต่ก็มีหลายจังหวัดที่ไม่มีศาลคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว ดังนั้น การพิพากษาจึงกระทำโดยศาลจังหวัดและเด็กก็จะได้รับการคุมขังในทีเดียวกับผู้ใหญ่ ทั้งนี้เด็กในสถานพินิจ ๔ มีทั้งกลุ่มที่มีการกระทำผิดครั้งแรกและการกระทำผิดซ้ำซาก มีจำนวนครั้งของการเข้ารับการอบรม สูงสุด 11 ครั้ง

บทที่ 3

ผลสรุปจาก 10 กรณีศึกษา

ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย

เด็กที่ศึกษาเป็นเด็กคดี ร่วมกันปล้นและลักทรัพย์ 3 ราย มาผู้อื่น 2 ราย ช่มชู้ 2 ราย ยาเสพติด 2 ราย และขายบริการทางเพศ 1 ราย เด็กทั้งหมดมาจากครอบครัวที่มีปัญหาภายในครอบครัว ถึงแม้บางครอบครัวจะไม่ได้หย่าขาดกันโดยตรง แต่ก็มีการทะเลาะวิวาท ขาดความอบอุ่น ขาดการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนวัยจากเด็กเป็นวัยรุ่น ฐานะทางครอบครัวมีตั้งแต่ค่อนข้างยากจน จนถึงมีฐานะดี ซึ่ง จะจำแนกแต่ละคดีและสรุปภาพรวมภายหลัง

3.1 คดีปล้นทรัพย์และลักทรัพย์

เด็กที่กระทำผิดมาจากครอบครัวฐานะดี 1 ราย ปานกลาง 2 ราย
รายที่ 1 คดีลักทรัพย์

เพศชาย อายุ 17 ปี พ่อและแม่แยกทางกันตั้งแต่ยังเด็กจำความไม่ได้ โดยอายุประมาณ 3 ปี บิดาทำธุรกิจร้านอาหาร นางุ้ง พ่ออยู่ในครอบครัวที่มีฐานะดี แต่สมัยพ่อเป็นเด็กมักเกรง จบการศึกษาระดับมัธยมใน ขณะที่พี่น้องคนอื่น ๆ ของพ่อ เป็นแพทย์ วิศวกร ส่วนแม่เป็นชาวบ้านธรรมดา ตั้งแต่แรกเกิดส่วนใหญ่เด็กจะอยู่กับยาย ซึ่งพ่อให้การเลี้ยงดูยายเนื่องจากแยกทางจากแม่ ภายหลังจากที่พ่อแยกทางกับแม่ แม่มาเยี่ยมบ้าง เป็นครั้งคราว แต่ระยะหลังแม่หายไปไม่มีการติดต่อ ตอนวัยเด็กพ่อตามใจเพราะเป็นลูกคนเดียว เด็กค่อนข้างเจ้าอารมณ์โมโหง่าย ติดเพื่อน ชอบซื้อของแจกเพื่อน เด็กมีประวัติหนีเรียนบ่อย และย้ายโรงเรียนบ่อยครั้ง พ่อพยายามให้เรียนในโรงเรียนของรัฐเพราะคิดว่าเด็กจะได้รับการดูแลที่ดีกว่า แต่เด็กผู้นี้ถูกไล่ออกจากโรงเรียนเนื่องจากขาดเรียนบ่อย ครั้งสุดท้ายพ่อนำไปเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนอาชีวของเอกชนในจังหวัดสงขลา และกำลังเรียนชั้นปีที่ 1 ก่อนถูกนำมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กแห่งนี้ด้วยคดีขโมยเงินยายและเงินทางร้าน การเข้ามาในสถานพินิจ ฯ ครั้งนี้เป็นครั้งที่สอง ครั้งแรกพ่อแจ้งจับเช่นกันแต่เมื่ออยู่ในสถานพินิจ ฯ 1 สัปดาห์ พ่อและยายก็มาประกันตัวออกและพ่อถอนแจ้งความ พ่อเคยฝันต้องการให้ลูกเป็นตำรวจ บางครั้งพ่อเปรียบเทียบเด็กรายนี้กับลูกของญาติพี่น้องที่มีการศึกษาสูงและตั้งใจเรียน ความรู้สึกของเด็กรายนี้คือ โมโหพ่อ อยากเห็นหน้าแม่ พยายามให้เพื่อนติดต่อไปหาแม่แต่ก็ไม่พบ พ่อมาเยี่ยมเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนยายเยี่ยมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

เด็กผู้นี้เป็นบุตรชายคนเดียว ภายหลังจากที่พ่อกับแม่แยกทางกันเด็กอยู่ในความดูแลของยาย โดยพ่อเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด ยายอาศัยอยู่กับพ่อ แม่มาเยี่ยมบ้าง แต่ภายหลังจากที่แม่แต่งงานใหม่ แม่ก็ไม่เคยมาเยี่ยม พ่อแต่งงานใหม่แต่ไม่มีลูกกับแม่เลี้ยง ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับแม่เลี้ยงดี เด็กเคยหนีไปหาแม่แต่อยู่กันไม่ได้นานเพราะไม่สามารถเข้ากันได้กับพ่อเลี้ยงและน้อง ๆ จึงกลับมาอยู่กับพ่อและยาย ปกติเด็กเอาแต่ใจตัวเอง ยายและแม่เลี้ยงมักตามใจ พ่อพยายามที่จะให้เวลากับลูก แต่เนื่องจากมีธุรกิจต้องดูแลหลายอย่างจึงมีเวลาให้ลูกค่อนข้างน้อย พ่อของเด็กมีธุรกิจบ่อปลา บ่อกุ้งและภัตตาคาร เด็กผู้นี้เสพยาบ้า สูบหรี่และดื่มสุรา มักขโมยเงินไปให้เพื่อน บางครั้งหนีจากบ้านไปอยู่บ้านเพื่อน เคยถูกจับมาแล้ว 2 ครั้ง แต่พ่อถอนแค้นความครั้งนี้ขโมยเงินของยายและเงินของร้านอาหารไปเป็นเงิน 1 หมื่นบาท พ่อจึงไปแค้นความให้จับและส่งมาที่สถานพินิจ ฯ เพราะหวังว่า "ลูกจะได้สำนึก"

จากการพูดคุยกับเด็ก

เด็กคิดว่าพ่อไม่รัก แม่ไม่รัก ในเมื่อไม่มีใครต้องการคงมีแต่เพื่อนที่ต้องการ เด็กคนนี้รักยายและสนิทกับยายมาก ที่ขโมยเงินยายนั่นตนเองไม่ได้ทำ คิดว่าพ่อคงอยากให้ตนเองติดอยู่ในสถานพินิจ ฯ เพราะตนเองไม่ไปโรงเรียน ถึงแม้ไม่สนิทกับพ่อแต่ก็ไม่เคยรู้พ่อเวลาถูกตี คิดถึงแม่ แต่บางครั้งก็รู้สึกโกรธ

"เคยอยากคุยกับพ่อว่า ไม่ชอบที่พ่อทำอย่างนี้ แต่ก็ไม่กล้า "

"อยากไปอยู่กับแม่ แต่ไม่รู้แม่อยากให้ไปหรือเปล่า"

อนาคตที่วางไว้คือ อยากสอบเป็นตำรวจอย่างที่พ่อหวัง แต่ไม่แน่ใจว่าจะเรียนได้สำเร็จหรือไม่ เด็กมีความรู้สึกเสียใจที่ต้องเข้ามาอยู่ในสถานพินิจ ฯ นอกจากอยากสอบตำรวจแล้วยังคิดว่าจะไปบวชสักพัก

รายชื่อ 2 คดีลักทรัพย์

เพศชาย อายุ 16 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเทศบาลในอำเภอสะเดา หลังจากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กก็ไม่เรียนต่อ แต่เคยบอกกับแม่ว่า ถ้ามีโอกาสจะเรียนต่อ แม่แต่งงานใหม่กับพ่อเลี้ยงตอนเด็กผู้นี้อายุ 13 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บ้านที่อาศัยเป็นบ้านเช่าเดือนละ 1,500 บาท ค่าน้ำค่าไฟฟ้า ต้องจ่ายเองต่างหาก ซึ่งประมาณ 200 บาท ต่อเดือน เด็กคนนี้อาศัยรับจ้างขนของในตลาด บางวันได้ถึง 200 บาท เด็กมีน้องต่างบิดา 1 คน อายุ 1 ปี 2 เดือน เป็นเพศหญิง แม่มีอาชีพร้องเพลงตามคาเฟ่ แต่เดิมรับจ้างกรีดยาง ต่อมาราคายางตกต่ำ แม่จึงเข้ามารับจ้างล้างจานในตัวอำเภอ ครอบครัวนี้ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ส่วนพ่อของเด็กก็อาชีพรับจ้างกรีดยาง แต่พ่อไปมีภรรยาใหม่ แม่ของเด็กผู้นี้มีสามีใหม่อยู่กันประมาณ 3 ปี ขณะที่หย่ากับสามีคนที่ 2 ซึ่งขณะนั้นแม่ตั้งท้องน้องคนปัจจุบันได้ 6 เดือน ภายหลังจากออกจากโรงเรียน เด็กช่วยแม่โดยการรับจ้างในตลาดและรับจ้างล้างจาน ช่วงที่แม่คลอดน้องเด็กหาเลี้ยงทุกคนในบ้าน ภายหลังจากคลอดน้องแล้ว เมื่อน้องอายุได้ 6 เดือน แม่จึงไปเป็นนักร้องที่คาเฟ่ ไม่มีเงินเดือน ส่วนรายได้คิดตามพวงมาลัยที่ได้รับในแต่ละคืน บางคืนก็ไม่ได้เลย ช่วงกลางคืนเด็กจะดูแลน้อง ทำทุกอย่างแทนแม่ ส่วนกลางวันออกมารับจ้างในตลาด เด็กถูกจับคดีวิ่งราวทรัพย์(สร้อยทองหนัก 1 สลึง) วันที่ตัดสินใจจึงสร้อยเพราะ แม่แต่งงาน ไม่มีนมให้น้องกิน เด็กรู้สึกเสียใจที่ทำให้แม่ผิดหวังและคิดว่าตนเองเป็นสร้างปัญหา ถ้าตอน

นั้นไม่วังราว ปานนี้แม่คงไม่ลำบากมาก คิดถึงน้องสาวเพราะขณะที่แม่ต้องไปร้องเพลงแม่ต้องจ้างเพื่อนบ้านดูแลน้อง ความมุ่งมั่นของเด็กคนนี้เป็น ถ้าต้องคิดนานก็อยากเรียนต่อ แต่ถ้าไม่นานอยากเรียนช่างไฟฟ้าหรือช่างเชื่อมเพราะคิดว่าจะหางานได้ง่ายกว่า แต่ที่กลัวก็คือ กลัวคนเขาไม่รับเข้าทำงาน กลัวว่าถึงแม้จบ กศน. ก็เรียนต่อไม่ได้ ถ้าสามารถเรียนได้ จบ ม3. ก็อยากไปเรียนโรงเรียน พลตำรวจ

“เห็นแม่ร้องไห้แล้วสงสารแม่ “

“ผมบอกแม่ว่าไม่ต้องซื้อของมากก็ได้ นาน ๆ มาเยี่ยมก็ได้ อยู่ที่นี่ก็มีข้าวกิน คิดถึงน้อง”

“ถ้าไม่มีลูกคนนี้ก็แย่ลงไปอีก เพราะช่วงนี้เขากน้อย สงสารลูกคนเล็ก บางวันต้องกู้เงินคนข้างบ้าน บางวันไม่มีเงินเราก็กินแต่น้ำ ให้ลูกได้กินก่อน ตัวเล็กมันกินนมเก่ง”

“ออกไปจะหางานทำ แต่ไม่รู้ว่าจะมีหรือเปล่า ผมจะเรียนต่อ ตอนนี้ออแม่เอาใบ รบ.มาให้”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

เด็กผู้นี้อยู่กับแม่ตั้งแต่เกิด เด็กผู้นี้มีปัญหาเกี่ยวกับพ่อเลี้ยงบ่อย ๆ พ่อเลี้ยงชอบกินเหล้าและเล่นการพนัน เด็กเคยถูกพ่อเลี้ยงทำร้ายเพราะเข้าช่วยแม่ แม่ไล่พ่อเลี้ยงออกจากบ้าน แม่ถูกทำร้ายบ่อยครั้ง เด็กไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า ไม่เสพยา ขณะนี้น้องอายุ 1 ปี 2 เดือน แล้ว ปกติเด็กผู้นี้จะเป็นคนเฉย ๆ รักแม่และน้องมาก ทุกครั้งที่พูดถึงแม่และน้องเด็กจะมีน้ำตาคลอ วันเกิดเหตุ ตอนกลางวัน แม่ของเด็กตกลูกและเด็กไม่ได้งาน จึงคิดวังราวสร้อยคอเพื่อเอาเงินมาให้แม่และซื้อขนมให้น้องเด็กถูกตำรวจจับในวันรุ่งขึ้น และรับสารภาพ ส่วนแม่นาน ๆ จึงจะได้มาเยี่ยมเพราะมีน้องเล็กที่ต้องจ้างคนอื่นดูแล ในราคา 30 บาทต่อครึ่งวัน ซึ่งนั่นก็หมายถึงเด็กก็อาจไม่ได้รับของฝากจากแม่ เวลานั้นน้องไม่สบาย แม่ก็ซื้อยาให้น้องเอง หรือบางครั้งก็ไปหาเจ้าหน้าที่ที่สถานีอนามัย เพราะไม่ต้องเสียเงิน เวลาไม่มีเงินแม่ขอยืมเงินจากซึ่งเขาก็ให้ยืมไม่คิดดอกเบี้ย แต่บางครั้งเกรงใจไปยืมเพื่อนบ้านเสียดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อเดือน

รายที่ 3 คดีร่วมกันลักทรัพย์

เพศชายอายุ 15 ปี ร่วมกับเพื่อนขโมยทรัพย์เพื่อนบ้าน เด็กผู้นี้อาศัยอยู่กับพ่อแม่และป้าที่บ้านพักรถไฟ เด็กผู้นี้มีพี่น้อง 3 คน เด็กผู้นี้เป็นบุตรคนกลาง พี่ชายก็ถูกจับเช่นกันด้วยคดียาเสพติด ขณะนี้ถูกจำคุกที่เรือนจำกลาง โดยถูกจับเป็นครั้งที่ 2 ส่วนเด็กรายนี้ถูกจับเป็นครั้งแรก เคยป็นเข้าบ้านเพื่อนบ้าน เพื่อไปค้นดูของ แต่เพื่อนบ้านไม่ได้แจ้งความ พ่อและแม่เป็นคนงานซ่อมทางของการรถไฟ ซึ่งต้องเดินทางไปเรื่อย ๆ พ่อแม่จึงฝากลูกไว้กับย่าที่พัทลุง และเมื่อเด็กจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมาอยู่กับพ่อแม่ซึ่งอาศัยป้าที่ทำงานเป็นคนงานของการรถไฟและมีบ้านพักอยู่บริเวณสถานีรถไฟหาดใหญ่ ขณะถูกจับกุมเด็กยังไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรและไม่อยากเรียนต่อเพราะเรียนได้คะแนนไม่ดี แม่และป้าเคยชวนให้ไปสมัครเรียน กศน. แต่เด็กไม่ชอบเรียน เด็กบอกว่าอยากหางานทำ ในแต่ละวันแม่และป้าจะให้เงินเด็กใช้วันละ 50-60 บาท เด็กชอบสูบบุหรี่และมักไปเที่ยวบ้านเพื่อนในซอยถัดไป กลุ่มของเพื่อนสนิทเป็นเด็กที่ไม่ได้เรียนแล้ว บางวันไปนั่งที่หน้าหน้าสถานี โดยปกติเด็กเป็นคนไม่ก้าวร้าว เกรงใจเพื่อน สาเหตุที่ขโมยเพราะเพื่อนชวนกันไปเพื่อนำเงินที่ได้ไปเล่นรถที่บริเวณเขต 8 ปกติชอบแอบไปนั่งกับเพื่อน ๆ ที่ ร้านน้ำชา บริเวณ “โทรคมนาคม เขต 8” เพื่อดูภาพยนตร์ใน วีดีโอ ของร้านที่มาจัดบริการลูกค้าที่มาดื่มน้ำชา ซึ่งส่วนมากเป็นวัยรุ่นและหาเพื่อนผู้หญิงคุย

“วันนี้ไม่อยากไปเล่นรถ(ชิง) ไม่มีเงิน เลยชวนกันกับเพื่อนไปขโมย ได้สร้อยคอ 2 สลึง ขายได้ 1,000 บาท แล้วไปดูแข่งรถ”

“ตำรวจมาที่บ้าน ไม่ได้หนี แม่บอกว่า เดี่ยวจะหาคนช่วย”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

เด็กชายคนนี้อายุ 15 ปี เพิ่งเดินทางมาอยู่อำเภอหาดใหญ่ เพื่ออยู่กับพ่อและแม่ ปกติพ่อดื่มเหล้า ไม่อาละวาด ไม่สนิทกับพี่น้อง ปกติเป็นคนเงียบ ๆ ก่อนถูกจับมีอาชีพรับจ้างช่วยพ่อแม่ทำงานซ่อมทางรถไฟ สิบบุหรีและกินเหล้า สนิทกับยาและปามากกว่าแม่และพ่อ พ่อกับแม่ทะเลาะกันเป็นครั้งคราว ปกติเวลาทำผิดที่บ้านมักใช้การตำรา แต่เมื่อมาอยู่กับพ่อแม่มักจะถูกตีด้วยหวาย ความรู้สึกที่มีต่อพ่อ คือ ยังเคารพ แต่ไม่ได้รัก พ่อหรือแม่ ไม่ผูกพันเพราะไม่ค่อยได้พบพ่อแม่ นาน ๆ พ่อกับแม่จึงจะไปเยี่ยมที่บ้าย่า บางครั้งคิดว่าไม่มีใครเข้าใจเขาเท่าเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนที่เป็นคู่คิดกัน

3.2 คติฆ่าผู้อื่น

รายที่ 1 คติฆ่าผู้อื่น

เด็กชายรายนี้ อายุ 17 ปี มีพี่น้อง 7 คน เป็นลูกคนที่ 4 นับถือศาสนาอิสลาม จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเทศบาลในอำเภอหาดใหญ่ จากนั้นแม่พาไปฝากเรียนที่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (โรงเรียนปอเนาะ) กลับบ้านเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ ฟี ๆ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปกติเด็กชายคนนี้ค่อนข้างดี รักเพื่อน โมหินง่าย แม่จึงคิดว่าให้เรียนทางศาสนาดีกว่า แต่เรียนไม่จบ เพราะเพื่อนชวนหนีเรียนและครูจับได้ แม่จึงรับกลับมาบ้านและให้ช่วยค้าขาย แม่มีอาชีพทำขนมขาย ส่วนพ่อทำงานเป็นคนงานในโรงแรมชั้น 2 พ่อติดเหล้า สิบบุหรี พ่อไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ในบ้าน ที่บ้านแม่เป็นหลักของบ้านทั้งในด้านการทำมาหากินและการดูแลลูก ๆ

แม่เป็นคนใจดีขี้บ่น เด็กเบือที่แม่ขี้บ่น แต่รักแม่มากกว่าพ่อ แม่เป็นคนเคร่งศาสนา ฟี ๆ แยกบ้านออกไปแล้ว เหลือแต่เด็กรายนี้และน้อง ๆ เด็กคนนี้ไม่สนิทกับน้อง ๆ ไม่ชอบเล่นกับน้องเนื่องจากน้องเป็นผู้หญิง พ่อไม่เคร่งศาสนา น้อง ๆ 2 คน ไม่ชอบเรียน มีน้องคนสุดท้ายท้องเท่านั้นที่เรียนหนังสือ ปัจจุบันเรียนชั้น ม.1 โรงเรียนของรัฐ เด็กมีเพื่อนสนิทเป็นลูกตำรวจ มีที่ชอบไปคือ ขนาริมทางรถไฟ เด็กชอบดมกาวโดยได้รับคำแนะนำจากเพื่อน ในกลุ่มมี 5 คน เป็นเด็กไม่เรียนหนังสือ ทุกคนอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนแออัดริมทางรถไฟและถนนรัตนอุทิศ เด็กรายนี้สูบบุหรี่และดมกาวมาเป็นเวลาประมาณ 2 ปี สูดดมวันละ 5-6 หลอด(หลอดละ 5 บาท) บางครั้งใช้กาว 3K ตอนเย็นมักไปรวมกลุ่มที่ขนาริมทางรถไฟ

“คู่คิดเป็นลูก นาย (ตำรวจ) ให้อัฟพวกนั้นมันทำพวกเรา ก่อน มันเอามันมาฟันพวกผม เพื่อนหนีไม่ทันถูกฟัน ผมวิ่งไปชิงมีด แล้วเลยฟันพวกมัน แต่มันไม่ตาย ถ้าออกไปได้ไม่เอาแล้ว”

“แม่เย็บแผลให้เอง นายไม่ยอมให้ไปหาหมอที่โรงพยาบาล นายให้หรือแม่ แม่มาเย็บเอง เจ็บแต่ทนได้ แม่เอาเข็มด้ายมาเย็บเอง”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

สนิทและรักแม่ แม่ทำงานทั้งวัน พ่อไม่ค่อยอยู่กับลูกส่วนมากแม่เป็นคนจัดการ พ่อดื่มเหล้าและทะเลาะกับแม่เป็นประจำ บางครั้งลงไม้ลงมือ ที่ ๆ แยกบ้านออกไปแล้ว ตนเองช่วยแม่ทำขนมบ้าง มีเพื่อนสนิทเป็นลูกตำรวจ ชอบไปเที่ยวกับเพื่อน บางครั้งไปแอบสูบบุหรี่แถว สะพานดำจะมีที่เฉพาะกลุ่มของตน ซึ่งช่วยกันสร้างเป็นขนมเล็ก ๆ เด็กคนนี้ทะเลาะกับพ่อบ่อย ๆ ไม่ชอบอยู่บ้านเพราะรู้สึกว่ามันเหมือนเพื่อน ๆ

รายชื่อ 2 คดีร่วมกันฆ่า

เด็กคนนี้ อายุ 18 ปี เป็นลูกคนที่ 1 ในบรรดาลูกแม่เดียวกัน 3 คน มีพี่ต่างมารดา 2 คน เป็นผู้หญิง 1 คน และผู้ชาย 1 คน เด็กคนนี้จบชั้น ม.3 ที่ต่างจังหวัด พ่อกับแม่แยกทางกันตั้งแต่เด็กคนนี้อายุได้ 10 ปี จากนั้นพ่อกลับไปอยู่กับลูกสาวซึ่งเป็นพี่สาวต่างมารดาที่อำเภอหาดใหญ่ ปกติแม่ไม่มีอาชีพที่เป็นหลักเป็นแหล่ง ส่วนใหญ่ไปเล่นไพ่ ส่วนพ่อเป็นข้าราชการตำรวจที่เกษียณอายุแล้ว เด็กคนนี้และน้องมักอยู่กันเอง หลังจากจบ ม.3 พ่อรับมาอยู่ที่หาดใหญ่เพื่อจะได้เรียนต่อ แต่เด็กคนนี้ไม่อยากเรียนมีเพื่อนสนิทเป็นเด็กอิสลาม ที่อยู่ใกล้ ๆ บ้าน ปกติดื่มเหล้า และสูบบุหรี่ เสพกัญชาและดมกาว มีที่ที่ชอบไปคือ หน้าที่สะพานดำ หาดใหญ่ใน (บริเวณอำเภอหาดใหญ่เก่า ปัจจุบันอำเภอหาดใหญ่ย้ายมาอยู่ด้านตรงข้ามซึ่งเป็นพื้นที่ที่สูงกว่าและน้ำท่วมขังน้อยกว่า) เป็นที่รวมเพื่อนที่สนิททุกวันตอนเย็น ๆ บางครั้งอยู่จนดึก ที่ร่วมกันสร้าง ถูกจับด้วยคดีร่วมกันฆ่าผู้อื่น ขณะนี้ไม่ได้ทำงาน พ่อและพี่ให้เงินใช้บ้าง

“ถ้าได้ออกไปจะไปเก็บมัน เพราะคราวก่อนมันรอด พวกผมเลยโดนจับ”

“รู้สึกสนใจดีที่ทำ พ่อจะได้สบาย”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

ไม่รู้สึกผูกพันกับคนในบ้าน สนิทกับน้องคนถัดไป รักแม่ ไม่ชอบพ่อเพราะพ่อชอบด่าว่า บางครั้งตีแรง ๆ เด็กคนนี้เคยถูกตั้งข้อหาพกพาอาวุธโดยขโมยปืนของพ่อไป เพื่อจะยิงคู่อริ ยังติดต่อกับแม่เป็นครั้งคราวแต่แม่ไม่เคยมาหา ตั้งแต่ถูกจับแม่มาเยี่ยม 2 ครั้ง พ่อมาเพียงครั้งเดียว

3.3 คดียาเสพติด

รายชื่อ 1 คดี ยาเสพติด

เด็กรายนี้ เป็นเพศชาย อายุ 18 ปี มีพี่น้อง 2 คน ตนเองเป็นพี่คนโต มีน้องชาย 1 คน พ่อถูกฆ่าตาย ตอนเด็กคนนี้อายุ 6 ปี ซึ่งจับคนฆ่าไม่ได้และไม่ทราบสาเหตุของการฆ่า ก่อนตายพ่อมีอาชีพขับรถรับจ้าง ส่วนแม่ตอนนี้ขายปลา(และยาบ้า) ที่ตลาดสด บ้านที่อยู่เป็นบ้านของแม่ไม่ต้องเช่า แม่เคยถูกจับข้อหาขายยาบ้าไว้ในครอบครัวเมื่อ 6 เดือนก่อนหน้านั้น ตนเองเรียนไม่จบชั้น ม.3 (เรียน ม.2 แต่ไม่ได้สอบไล่) เพราะถูกจับข้อหาขายยาเสพติด โดยมีคนมาส่งยา ก่อนหน้านั้นขายเฮโรอีน(ผงขาว) โดยไปซื้อยาจากด่านนอก อำเภอสะเตา ซึ่ง